

HÖGSKOLAN
DALARNA

HBT sexualitet

– ur ett explorativt sociologiskt maktperspektiv

Marika Brückner och Oline Lundberg

2009-02-18

Sociologi III
C-uppsats 15 hp.
HT 2008
Institutionen för Hälsa och Samhälle
Handledare: Peter Jansson

Högskolan Dalarna
791 88 Falun
Tel. 023-778000

FÖRORD

Stort tack vill vi ge till våra informanter som med sin kunskap och insikt hjälpt oss att få ett bra material att analysera.

Vi vill även tacka vår mycket eminenta och kloka handledare Peter Jansson som gett oss inspiration, feedback, synpunkter och konstruktiv kritik. Tusen tack Peter!

SAMMANFATTNING

I denna uppsats har vi använt oss av ett sociologiskt maktperspektiv där vi explorativt har undersökt om HBT kan ses som ett fält där olika medlemmar/personer strider om makt, resurser och status inom fältet. Vidare har vi undersökt vilken betydelse organisering har inom fältet och om/hur detta påverkar identitetsskapandet hos människor med en HBT sexualitet. Vi har vidare använt oss av kvalitativ forskningsmetod som innefattar intervjuer med semistrukturerade frågor där vi har intervjuat representanter för HBT- fältet.

Begreppet HBT står för homosexuella, bisexuella och transpersoner. Homosexualitet och bisexualitet är båda sexuella läggningar. Ordet transpersoner handlar om könsidentitet och könsuttryck och är ett paraplybegrepp till vad som innefattas av transexuella och intersexuella personer.

Vi har avgränsat oss till att undersöka HBT som ett fält. Vi har valt att avgränsa arbetet till tre intervjuer på grund av begränsad tid. Vi har även valt att endast använda de sociologiska teorierna som är kopplade till makt.

Våra teman som vi har arbetat utefter är; könsnormen som uttryck för makt och disciplinering, biologi eller social konstruktion, fältet och dess innehåll: kapital och habitus samt makt i form av resurser, kontexter och diskurser. Vi har även utformat en hypotes och mothypotes utifrån vår egna förståelse och hur vi tror att makten ser ut inom HBT som grupp. Hypotes: Vi tror att den heterosexuella normen utifrån ett existerande patriarkat avgör vilka resurser som har värde inom HBT fältet, därför tror vi att den bisexuella gruppen har mer makt att konstruera fältet samt styra sexualitetens diskurs då de står närmast den heterosexuella normen. Mothypotes: Vi tror å andra sidan att den homosexuella gruppen är starkast inom HBT fältet eftersom de historiskt har haft och har en starkare organisering och ett större antal medlemmar genom exempelvis RFSL.

Vi har i vår undersökning kommit fram till att HBT som grupp inte är jämställda inom gruppen, att makten skiljer sig åt mellan homo-, bi- och transpersoner, där den maskulina bögen premieras vilket vi kan se stämmer överrens med de patriarkala könsnormerna som genomsyrar HBT som grupp liksom samhället för övrigt. Eftersom att graden av organisering påverkas av möjligheterna till identifikation med varandra inom gruppen så tror vi att HBT som grupp inte är så starka som de utåt påvisar. Detta visas tydligt i de bisexuellas och transexuellas mindre möjligheter till makt och status inom gruppen. Vi anser att HBT gruppen kan ses som ett fält och inom detta fält förekommer strider om makt, kapital samt status, både inom gruppen och för normalisering i samhället.

Nyckelord: HBT, RFSL, Fält, Makt, Resurser, Normer, Kontexter, Diskurser, Kapital, Patriarkatet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	6
1.1 Tidigare forskning.....	6
2. BAKGRUND.....	7
2.1 HBT.....	7
2.2 HBT historia.....	9
3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	10
3.1 Syfte.....	10
3.2 Avgränsning.....	10
3.3 Frågeställningar.....	10
3.4 Hypotes.....	10
3.5 Mothypotes.....	10
4. METOD OCH URVAL.....	11
4.1 Metod.....	11
4.2 Urval.....	11
4.3 Metodproblem.....	11
4.4 Metodkritik.....	11
4.5 Etik.....	11
5. INLEDNING TILL TEORIAVSNITTET.....	13
6. TEORIER.....	14
6.1 Makt och disciplinering.....	14
6.2 Maktens triangel.....	17
6.2.1 Diskurser.....	18
6.2.2 Resurser.....	19
6.2.3 Kontexter.....	20
6.3 Socialt konstruerat eller biologiskt?.....	21
6.4 Fält.....	24
6.5 Kapital.....	25
6.6 Habitus.....	26

7. SAMMANFATTNING AV VÅRA TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	28
8. RESULTAT OCH ANALYS	29
8.1 Makt och disciplinering	29
8.2 Maktens triangel	30
8.2.1 Diskurser	31
8.2.2 Resurser	32
8.2.3 Kontexter	35
8.3 Socialt konstruerat eller biologiskt?	37
8.4 Fält	38
8.5 Kapital	40
8.6 Habitus	40
9. DISKUSSION	45
10. REFERENSLISTA	50
10.1 Tryckta källor	50
10.2 Otryckta källor	50
10.3 Internet material	50

1. INLEDNING

I denna uppsats har vi fortsatt att använda maktperspektivet genom att se på en marginaliserad grupp. Vi har i vår tidigare uppsats behandlat psykiskt funktionshinder ur ett sociologiskt maktperspektiv och vi har nu valt att applicera maktperspektivet på människor med en HBT sexualitet dvs. homo- bi- och transsexualitet. Vi har explorativt undersökt om HBT kan ses som ett fält, vi har undersökt hur medlemmarna strider om makt, mening och resurser.

Vi har viss förförståelse och är medvetna om den negativa diskurs som funnits inom sexualitet gällande HBT och att denna diskurs har ändrats över tiden till att bli allt mer normaliserad. Vi har liten erfarenhet av HBT som grupp och dess olika sexualiteter som ingår i gruppen och vi vill därför öka vår förståelse och kunskap.

Från vår förförståelse har vi gått vidare till en teoretiskt och empirisk förståelse av de mekanismer som bibehåller och/eller reproducerar underordning hos en grupp samt hur en underordnad grupps status kan skilja sig åt inom gruppen.

1.1 Tidigare forskning

Vi kan inte finna några tidigare vetenskapliga studier där HBT undersöks som ett fält enligt Bourdieus terminologi. Det finns däremot vetenskapliga studier där Bourdieus fältbegrepp används inom andra områden, vi anser dock att detta inte är applicerbart på vår uppsats.

2. BAKGRUND

2.1 HBT

Begreppet HBT står för homosexuella, bisexuella och transpersoner. Homosexualitet och bisexualitet är båda sexuella läggningar, de handlar om vem man blir kär i och/eller attraherad av. Ordet transpersoner handlar om könsidentitet och könsuttryck och är ett paraplybegrepp till vad som innefattas av transexuella och intersexuella personer. Transexuella personer upplever att de tillhör ett annat kön än sitt biologiska. Intersexuella personer är de som inte får plats i kategorin man eller kvinna när de föds. Gemensamt för transpersoner är att de genom sina könsuttryck, sin könsidentitet eller/och sin kropp avviker från samhällets könsnormer. (Nielsen m.fl. 2007)

HBT handlar alltså inte bara om sexuell läggning utan även om kön och könsidentitet såsom transsexualiteter. RFSL är riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter. (www.rfsl.se)

Sexuell läggning beskriver om en person blir förälskad i eller attraherad av tjejer, killar eller båda könen. En sexuell läggning består av flera olika beståndsdelar och kan i en modell förklaras med begreppen praktik, identitet och preferens. Praktik innefattas av vad du gör och vad du har för erfarenheter, vem man har en relation med och vem man har sex med. Identitet talar om vad du känner dig som och vad du kallar dig. Preferens handlar om vad du gillar och föredrar, om man vill leva med killar eller tjejer, föredrar man att ha sex med ett av könen eller båda. Tillsammans utgör dessa 3 variabler den sexuella läggningen. Fristående från varandra är att dessa delar inte är en sexuell läggning, utifrån dem kan sexuell läggning se ut på olika sätt för olika människor. Utifrån detta kan man säga att det finns flera olika bisexualiteter, homosexualiteter och heterosexualiteter. (www.rfsl.se)

Vi lever idag i ett heteronormativt samhälle där heterosexualiteten ses som det rätta, normala, naturliga och önskvärda. Om en människa inte kommit ut som homo- eller bisexuell så förväntas denne vara heterosexuell, det tas för givet. Alla människor förväntas också tillhöra ett av två kön dvs. kvinna eller man. Vad som är kvinnligt eller manligt har dock varierat över tid och rum. Idag i Sverige så finns det normer för vad som är manligt och vad som anses vara kvinnligt. En man förväntas ha kort hår och kläder i mörkare nyanser och de förväntas även vilja göra karriär och att bli kära och ha sex med kvinnor. Kvinnor å andra sidan förväntas vara mjuka och vackra, bry sig mer om familj och den sociala gemenskapen än om makt och pengar. Kvinnor förväntas även bli kära och ha sex med manliga män. (Nielsen m.fl. 2007)

En viktig princip i heteronormen är att det finns två kön och att det går en skarp linje mellan dessa kön, dessutom finns det en hierarkisk ordning mellan könen där män och manlighet tillskrivs ett högre värde än kvinnor och kvinnlighet. Heteronormen får konkreta konsekvenser för den som inte passar in i den, det finns exempelvis omfattande forskning som visar att HBT – personer har sämre hälsa än heterosexuella och Cispersoner. Studier visar att unga HBT- personer uppvisar psykisk ohälsa till följd av rädsla för våld, osynliggörande och brist på förebilder. (Nielsen m.fl. 2007)

Utifrån kroppen så förväntas en person att ha en könsidentitet som sammanfaller och överensstämmer med det kön man ser ut att tillhöra, denna norm bryter transexuella personer mot eftersom att deras kropp och könsidentitet inte överensstämmer. Motsatsen till transperson är Cispersonen som alltså är normen och därmed anses naturligt och normalt. En Cisperson är en person som exempelvis har en killkropp, känner sig som en kille, uppfattas

som en kille och som bekräftas i personens identifikations handling. Jämför man ordet Cisperson med andra begrepp som beskriver normen inom andra maktordningar som "heterosexuell" "svensk" och "man" så är det inte lika många som känner till begreppet. Att få människor ens ha vetskapen om detta normativa ord inom en viss maktordning visar tydligt om hur starka dessa normer faktiskt är i samhället. (Nielsen 2007)

I samhället förutsätts att du är intresserad av det motsatta könet och att det kön som du ser ut att tillhöra även är det som du känner dig som. Normerna kring sexuell läggning finns överallt och hos alla och denna norm kallas heteronormativitet. Normen finns, stärks och sprids genom både medvetna och omedvetna saker som vi alla gör. Den heterosexuella kärnfamiljen är ett exempel på den typiska heteronormen i dagens samhälle. Det som avviker från denna norm anses inte vara en riktig och sund familj. Språket är också en tydlig markör av heteronormen exempelvis genom att tala om "homosexadoption" så markeras ett avståndstagande och okunskapen är tydlig. (www.rfsl.se)

Avsteg från denna heteronorm märks och kan leda till ett positivt accepterande och respekterande men det händer ofta att människor som avviker från denna norm drabbas av utfrysning, trakasserier och våld. (www.rfsl.se)

Heteronormen innefattar en rad områden som talar om vad som är "rätt" och "fel" kring hur människan ska vara, känna och uttrycka sig. Detta täcker även in hur människor väljer att organisera sitt emotionella och sexuella liv dvs. hur man ska ha relationer och vilka relationer man värdesätter och på vilket sätt. Sådant som inte ryms inom heteronormens mall betraktas som avvikande och kan bestraffas på olika vis exempelvis genom våld och osynliggörande. Genom att bestraffa normbrott så återskapas och reproduceras normerna och förblir förebilden. (Nielsen 2007)

Heteronormens regler visar sig redan vid en människas födsel, nyfödda bebisar måste kunna passa in i något av de två könen som heteronormen godkänner dvs. flicka eller pojke. Om barnet inte passar in i något av de två könen så blir dessa barn obegripliga, de benämns då som intersexuella. Heteronormen låter ogärna människor existera utanför de två accepterade könen så därför "görs" dessa barn till flickor eller pojkar. För att få ett svenskt personnummer så krävs bland annat ett kön. (Nielsen 2007)

Heteronormen beskrivs ofta som ett antagande om heterosexualitet, det görs därmed en uppdelning mellan heterosexualiteten och homosexualiteten men osynliggör ofta bisexualiteten. Homosexualiteten stör inte människors antagande om att människor begär ett kön. Heterosexuella förväntas begära det motsatta könet och homosexuella förväntas begära människor av samma kön, bisexualiteten stör detta genom att dessa människor begär flera kön. (Nielsen 2007)

Heteronormer synliggör vissa saker och osynliggör andra saker, vissa bekräftas andra inte. Osynliggörandet är alltså ett uttryck för hur normen påverkar människor. Ett annat sätt för normen att uttrycka sig är att peka ut och ifrågasätta det som inte passar inom normen. Heteronormer är något som finns överallt och är djupt förankrade samhälliga maktstrukturer. Om normer inte ifrågasätts blir normerna naturliga utgångspunkter, därför arbetar RFSL för att ifrågasätta normerna och för HBT personers rättigheter. (Nielsen 2007)

2.2 HBT historia

1944 avkriminaliserades sex mellan personer av samma kön i Sverige. Istället användes sjukdomsdiagnoser för att kvarhålla homo- och bisexuella människor i mentalsjukhus tills att de blev ”friska”. 1948 bildades Forbundet af 1948 i Danmark och var därmed den första föreningen i Norden för homosexuella. År 1950 bildas i Sverige RFSL som en underavdelning till Forbundet af 1948, målgruppen var homosexuella. 1952 blir RFSL fristående och blir då den första organisationen för homosexuella i Sverige. 1955 bekräftar den högsta domstolen i Sverige att en kvinna inte är en sämre mor för att hon är lesbisk. (www.rfsl.se)

Sverige blir 1972 det första landet i världen med en formell möjlighet i lagen att både juridiskt och medicinskt ge möjlighet till transsexuella och intersexuella människor att efter en prövning få en juridisk könstillhörighet fastställd. Behandling med kostnadsfri hormonterapi och operationer tar sin start i Sverige. Året efter uttalar Riksdagen att ”homosexuell samlevnad är en ur samhällets synpunkt fullt acceptabel samlevnadsform”. (www.rfsl.se)

1979 tar Socialstyrelsen bort homosexualitet ur registret över diagnoser. 1985 råder Sveriges ärkebiskop homosexuella människor att leva i vänskap och celibat. 1987 införs i Sverige ett förbud mot olaga diskriminering för näringsidkare och offentliganställda att diskriminera homosexuella. 1988 införs lag om samkönade sambos, denna lag är dock inte lika som sambolagen för heterosexuella och denna lag har heller inte uppdaterats på samma vis som sambolagen. 1999 införs en lag mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning, HomO inrättas dvs. ombudsmannen mot diskriminering av sexuell läggning. (www.rfsl.se)

2002 stiftas en lag mot diskriminering inom Högskolan på grund av sexuell läggning. 2003 kommer en ny lag mot hets mot folkgrupp på grund av sexuell läggning vilket innefattar homo, hetero och bisexuella. Lagen om adoption för ett par som ingått partnerskap träder i kraft. Samma lag för samkönade och olikkönade som är sambos införs. Från 2005 är även diskriminering inom det sociala området förbjudet dvs. inom socialtjänst, socialförsäkring, arbetslöshetsförsäkring samt hälso- och sjukvård. Från 2006 skyddas elever i förskola, grundskola och gymnasium från diskriminering på grund av sexuell läggning och kön. (www.rfsl.se)

3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

3.1 Syfte

Vårt syfte är att explorativt undersöka om HBT kan ses som ett fält där olika medlemmar/personer strider om status, makt och resurser inom fältet. Vidare vill vi undersöka vilken betydelse organisering har inom fältet och hur organiseringen påverkas av medlemmarnas möjligheter till identifikation med varandra inom gruppen HBT.

3.2 Avgränsning

Vi har avgränsat oss till att undersöka om HBT kan ses som ett fält enligt Bourdieus terminologi. Vi har valt att avgränsa arbetet till tre intervjuer på grund av begränsad tid. Vi har även valt att endast använda de sociologiska teorierna som är kopplade till makt. Vi har genomfört fyra stycken intervjuer men vi valde bort en intervju på grund av informantens bristande kunskaper inom ämnet.

3.3 Frågeställningar

Hur kommer makten och dess disciplinering till uttryck inom fältet, dvs. vilka normer råder?

Hur ser diskursen ut inom fältet, är det biologi/essentialism eller konstruktivismen som står i fokus?

Hur påverkas makten i olika kontexter/sammanhang för människor med en HBT sexualitet?

Vilka intressenter kämpar om resurser och makt inom fältet och vilka kapitalformer har värde i kampen om makt och dominans?

Påverkar graden av identifikation möjligheterna till organisering och makt inom HBT gruppen?

3.4 Hypotes

Vi tror att den heterosexuella normen utifrån ett existerande patriarkat avgör vilka resurser som har värde inom HBT fältet, därför tror vi att den bisexuella gruppen har mer makt att konstruera fältet samt styra sexualitetens diskurs då de står närmast den heterosexuella normen.

3.5 Mothypotes

Vi tror å andra sidan att den homosexuella gruppen är starkast inom HBT fältet eftersom de historiskt har haft och har en starkare organisering och ett större antal medlemmar genom exempelvis RFSL.

4. METOD OCH URVAL

4.1 Metod

I denna uppsats har vi valt att använda oss av begreppet fält och vi tillämpar det på HBT gruppen utefter Bourdieus terminologi. Vi är väl medvetna om att fältbegreppet är komplext samt att det beroende på vilket perspektiv forskaren utgår från kan tolkas olika.

HBT håller dock på att få alla de kännetecken på autonomi som ett fält har enligt Bourdieu och att oavsett om det är ett fält eller ej i nuläget så kommer vi att använda oss av alla de redskap som Bourdieu förser oss med för att göra en maktanalys av området. Olika kapitalformer spelar en avgörande roll för inflytande på området oavsett om HBT är ett eget fält eller inte.

Vi har i denna uppsats använt oss av sociologiska teman och delvis också av semistrukturerade frågor som bygger på teoretiska utgångspunkter och de hypoteser vi tidigare formulerat. Vi har vidare använt oss av kvalitativ forskningsmetod som innefattar intervjuer med representanter för HBT-fältet. Vår avsikt med intervjuerna är att de ska vara öppna och vi vill lämna utrymme för informanterna att fritt tala om de teman vi presenterat.

Vi har vidare genomfört en kvalitativ analys av det insamlade materialet, där vårt mål var att få en klarare bild av det eventuella HBT-fältets interna strider om makten att definiera sexualiteten. För att etablera kunskap om HBT har vi alltså explorativt undersökt om HBT kan ses som ett fält. Målet är att nå ett tillräckligt djup på datan för att reda ut våra frågeställningar.

4.2 Urval

Vårt urval bygger på nyckelinformanter/sakkunniga och talespersoner som är insatta inom HBT sexualitet. Vi har intervjuat representanter från organisationerna RFSL Dalarna, RFSL Gävleborg och RFSL ungdom.

4.3 Metodproblem

Vi har i vår uppsats stött på en del problem angående urvalet av informanter då flera informanter dragit sig ur eller inte hört av sig efter utlovad intervju. Flera drog sig ur efter vi skickat dem vår intervjumall då vi trodde att detta skulle ge dem en möjlighet att förbereda sig och läsa igenom frågorna.

4.4 Metodkritik

Vi borde istället för att ha skickat hela intervjumallen med syfte och intervjufrågor endast skickat våra informanter teman över intervjun.

4.5 Etik

Vi informerade informanterna om uppsatsens syfte och att deras deltagande är konfidentiellt och frivilligt samt att de har rätt att avbryta intervjun om de så önskar. Vi har även upplyst informanterna om att intervjumaterialet endast kommer att användas i studiesyfte. Vi har även erbjudit dem att ta del av materialet efter att uppsatsen är sammanställd. Vi har inte skrivit ut informanternas namn i uppsatsen på grund av konfidentialitetskravet, vi har istället valt att endast skriva ut deras arbetspositioner och kön. Därmed har vi förhållit oss till följande etiska regler:

Informationskravet, forskaren ska informera berörda personer om den aktuella undersökningens syfte och därmed att de berördas deltagande är frivilligt samt att de har rätt att avbryta när de önskar.

Samtyckeskravet, deltagarna i undersökningen har rätt att själva bestämma över sin medverkan.

Konfidentialitetskravet, uppgifter om de personer som ingår i undersökningen ska behandlas med största möjliga konfidentialitet.

Nyttjandekravet, de uppgifter som samlas in om enskilda personer får endast användas för forskningsändamålet. Bryman (2002)

5. INLEDNING TILL TEORIAVSNITTET

Vi har i denna uppsats explorativt undersökt om HBT dvs. homo- bi- och transsexualitet kan ses som ett fält. HBT som fält kan ses som ett kampfält där många intressenter strider om gemensamma symboliska och materiella tillgångar såsom makt, dominans och ekonomiskt kapital inom fältet. Individer, institutioner och grupper kan kämpa för tillgångar inom fältet. Exempel på intressenter kan vara statliga organisationer och intressenter, media, RFSL, RFSU och subgrupper till dessa organisationer, UMO (ungdomsmottagningar), hälso- och sjukvården, HBT personer, heteropersoner osv.

Alla dessa intressenter strider om vad som på fältet ska anses som legitimt/äkta, riktig och verklig sexualitet dvs. sexualitetens diskurs. Vissa intressenter förändras och blir därför exkluderade från fältet medan andra får tillträde till fältet, vad som avgör vem som får bli en del av fältet beror på värdehierarkier som bestäms inom fältet. Vår utgångspunkt är att staten och den heteronormativa synen är högst upp i värdehierarkin och där HBT- sexualitet med tillhörande organisation hamnar längre ned i hierarkin, men att dessa över tiden har fått en starkare ställning inom sexualitetens fält.

Maktprocesser pågår ständigt vilket innebär att maktförhållanden raseras och byggs upp, detta kan ske över tid men även snabbt. Makten måste förstås i sin kontext och makten har aldrig ett centrum från vilket den styrs utan makten kommer från flera olika håll som i detta fall från flera olika intressenter som strider om makten inom fältet.

Vi har explorativt undersökt om HBT- sexualitet kan ses som ett fält, detta för att synliggöra vilka strider som finns inom fältet och vad man i detta fält begär och hur makten är uppdelad och hur identifikationen inom gruppen ser ut. I alla relationer finns mer eller mindre makt och där det finns makt finns även motstånd, det finns en hierarki med de som är över- och underordnade.

6. TEORIER

6.1 Makt och disciplinering

I boken *Sexualitetens historia* kritiserar Michel Foucault det han kallar "förtryckarhypotesen", enligt denna hypotes tvingar de moderna institutionerna människor att betala ett pris i form av ett tilltagande förtryck för de privilegier vi erbjuds. Civilisation medför disciplin vilket i sin tur innebär kontroll av inre drivkrafter, för att denna kontroll ska vara effektiv bör den vara internaliserad. Foucault ansåg att det moderna samhällslivet hade ett "inneboende" samband med framväxten och utvecklandet av den "disciplinära makten" som organisationer och institutioner representerar. Den disciplinära makten skapade "fogliga kroppar" vars handlingar kontrollerades och styrdes. (Giddens 1992)

Giddens (1992) menar att makten i första hand ses som en tillbakahållande kraft men att Foucault så småningom insåg att makt också är något iståndsättande och inte bara gränssättande, människor som blir objekt för disciplinär makt behöver nödvändigtvis inte foga sig efter denna. Makten kan alltså verka för njutning och inte bara i motsättning till den. Sexualitet är en "särskild viktig länk för utövandet av maktrelationer", sexualiteten genererar energi som är genomsyrad av makt och genom detta kan den stå i fokus för social kontroll. Sexualiteten bör därför inte enbart förstås som en drift som måste tyglas av sociala krafter. Sexualiteten är ständigt föremål för undersökningar och diskussioner, Foucault menar att sexualiteten ersatte den teologiska predikan. Kampen för sexuell frigörelse är en del av den maktapparat som den så skarpt fördömer.

Enligt Hengren (1991) menar Foucault att makt är något obestämbar som genomsyrar hela samhället, Foucault kallade därmed makt för "mikrofysik". Maktutövningen och disciplineringen har ändrats över historien. Efter upplysningstiden utövade man kontroll och makt genom disciplinering. Skolan, fabriker, fängelser och sjukhus blev de nya institutionerna i samhället för att disciplinera människan. Kroppen blev central och själen fick mindre betydelse. Tiden, rummet och sysslor såsom övningar, tidsscheman och verksamheter blev allt centralare för maktutövning. Enligt Foucault finns det tre metoder för att disciplinera människan; hierarkisk övervakning, sanktioner - belöningar och examinering.

Giddens (1992) talar om Foucaults utvecklande av förtryckarhypotesen tar sin utgångspunkt under 1800-talet och i början av 1900-talet då han ansåg att detta var en period som kännetecknades av att makt och sexualitet bands samman på många sätt, "sexualiteten utvecklades likt en hemlighet man oupphörligt måste spåra upp och fånga in, och på samma gång skydda sig emot". Genom kampanjer och upplysning skulle människor avskräckas från att ägna sig åt icke önskvärda sexuella handlingar och genom detta skulle individer organisera sig både kroppsligt och mentalt. Till följd av att medicinens profession upplystes och undervisades människor om varianter av avvikande sexualitet samtidigt som de användes för att klassificera individers självidentitet och karaktär, resultatet blev inte att de undertrycktes utan att avvikande sexualitet internaliserades i individen.

I enlighet med Cuff (1998) studerade Foucault texter och letade efter olika epistem dvs. tankesystem/synsätt. Foucault ville därmed få fram vad man trodde var "sant" inom olika tidsperioder det vill säga studier av diskurser. Diskurser är alltså enligt Foucault sätt att skriva och prata. Inom olika diskurser identifierar, behandlar och agerar man på olika sätt emot individer.

Cuff (1998) menar att det enligt Foucault kräver en speciell aktivitet, dvs. övervakning för att styra aktiviteter och hela populationer och för att se till att det normala består och reglera det onormala eller utrota det. Denna aktivitet kan ske genom polis eller administrativ övervakning, denna övervakning genomsyrar fler och fler områden av samhället och blir allt mer effektiviserad (rationaliserad). Foucault talade om termen subjekt som har betydelsen av ett utsatt subjekt som är kontrollerat och dominerat. Detta går att applicera på många områden i samhället där förändringen till ett modernt samhälle har gått från fysisk brutalitet till dess disciplinering vilket har lett till ett effektivt sätt att producera självkontrollerande individer. Kontrollen har alltså internaliserats inom individen. Dessa människor lever i fantasin och tror att de är fria och autonoma då de inte är medvetna om till vilken hög grad de har formats av samhällets maktstrukturer.

Giddens (1992) talar om Foucault som menar att det har skapats en vetenskap om sexualiteten i det moderna västerländska samhället vilket har skett genom biktens princip tillsammans med ökningen av kunskapen om sexualitet. Den katolska bikten har varit till för att reglera och kontrollera de troendes sexualliv, sexualiteten blir den moderna biktens fokus. Sexualiteten är en hemlighet och tillgång till denna hemlighet tros blotta "sanningen". Av grundläggande betydelse för den "sannings regim" som utmärker moderniteten är sexualiteten. Bikt i modern mening blir då "alla de tillvägagångssätt genom vilka individen förmås att åstadkomma en sanningsdiskurs rörande sin sexualitet, en diskurs med potential att påverka individen själv".

Sexualitet som företeelse är inte något som existerar på förhand utan erotisk njutning blir till "sexualitet" när undersökningen av den leder till urskiljandet av "normal sexualitet" från dess patologiska former. Under 1800-talet utvecklades det till följd av studier av och sex och tillkomsten av diskurser i ämnet åtskilliga makt- kunskapskontexter där "normal" och tillåten sexualitet disciplinerades och konstruerades vilket ledde till att n förteckningar av perversioner och föreskrifter för deras behandling introducerades. (Giddens 1992)

I enlighet med Giddens (1992) utgjorde uppfinningen av sexualiteten för Foucault en del av vissa tydliga processer som hade att göra med uppkomsten och konsolideringen av moderna sociala institutioner. Kontroll över befolkningen över tid och rum är centralt för moderna stater och organisationer, kontrollen uppkom genom framväxten av "anatomisk politik för människokroppen" vilket hade till syfte att reglera och optimera kroppens förmågor genom kroppshanteringsteknologier. Vidare är den "anatomiska politiken" ett enskilt fenomen i en bredare biomaktsfär.

Cuff (1998) menar enligt Foucault att spridningen i det moderna samhället av administrativa arrangemang har ökat den disciplinerande makt och gör den till en del av de flesta områden i livet. Denna makt består i att den utvecklar väldisciplinerade individer som är fogliga och funktionella. Man ser befolkningen som en tillgång för staten vilket har gjort att man vill styra och utbilda människorna för kollektivets bästa.

Enligt Cuff (1998) menar Foucault att det moderna samhället gör att människor blir utsatta för rationaliserad administration vilket i sin tur leder till att de blir passiva objekt som medverkar till sin egen underordning. Det moderna samhället försöker internalisera denna självkontroll i människans alla aktiviteter i form av övervakning. Även inom den medicinska verksamheten finns denna övervakningsprocess. Både de medicinska och sociala områdena har befogenhet att undersöka den sociala sfären för att ta reda på mer om de människor som finns i samhället och genomsyra mer intima områden i livet.

Vidare talar Cuff (1998) om att de medicinska och sociala områdena enligt Foucault även har rätt att reglera och se till att människors uppförande överensstämmer med den generella normen, man vill alltså normalisera människor och få dem att ena sig med samhällets normer. Detta innefattar fysisk hälsa, mental hälsa och människors praktiska beteende. Utåt vill man få människor att tro det är för deras bästa men det handlar egentligen om att styra människan. Staten vill styra människor genom disciplinering och övervakning av aktiviteter. Det handlar inte om vad individen vill utan om vad samhället behöver.

Giddens (1992) behandlar vidare den plastiska sexualitetens betydelse för den sexuella revolutionen. Den plastiska sexualiteten är skild från fortplantningen vilket har haft mycket stor betydelse främst för kvinnor men även för andra former av sexualitet. Den plastiska sexualitetens uppkomst och utveckling är alltså inte bara ett könsneutralt framsteg utan den har banat väg för en mer tillåtande attityd till sexualiteten. Då det har etablerats en ny terminologi för förståelsen av sexualitet bidrar teorier, begrepp och teorier till förändring i samhällslivet.

Enligt Giddens (1992) menar Foucault att detta stod för ett fastlagt samt enkelriktat intrång av makt – kunskapsbegreppet i samhällskroppen. Giddens menar att sambandet med makten inte ska förnekas men att företeelsen bör ses som präglad av *institutionell reflexivitet* vilken är i ständig rörelse. Vidare menar Giddens att den är institutionell på grund av att den utgör en grundläggande beståndsdel i samhället och att den är reflexiv därför att termer som konstrueras för att beskriva socialt liv omskapas regelmässigt på grund av att de blir en del av den handlingsram som grupper och individer gör till sin.

Cuff (1998) talar om Makt/kunskap som enligt Foucault är intimt sammanväxta och man måste därför tala om dem gemensamt som power/knowledge. Kunskap är makt och makt är kunskap enligt Foucault. Tidigare har makt förknippats med individer eller grupper som styrs av en härskare, Foucault förknippar makt med ett subjekt. Det centrala med makten i det moderna samhället är att den är diffus och genomsyrar alla aktiviteter i samhället därmed är den ej utövad av någon speciell grupp eller individ. Det är inte nu längre den suveräna makten som en härskare har över sina subjekt utan makten finns istället internt i organiseringen av aktiviteter.

Moderna västerländska samhällen utmärks av en ökning och tillväxt av institutionell reflexivitet vilket har bidragit till en urholkning av vissa traditionella företeelser i samhällslivet som länge motstod eller anpassades till moderniteten. Det ständiga reflexiva tillskansandet av kunskap fyller inte bara upp det uppkomna tomrummet utan ger också en avgörande rörelseenergi till förändringar som rör både individer och globala handlingskontexter. Inom sexualitetens område har mycket litteratur, rapporter och information uppkommit, samtidigt som dessa rapporter avslöjar påverkar de också. De har gett upphov till ytterligare forskning och debatt. I och med uppmärksammandet och debatterandet angående sexualiteten har förändringar skett i synen på sexualiteten. (Giddens 1992)

I ett högreflexivt samhälle är grundläggande egenskaper jag- identitetens öppna karaktär liksom kroppens reflexiva karaktär. Som exempel kommer frågan om "vem jag är?" upp för kvinnor som kämpar för att bryta sig loss från stereotypa könsrollsmönster fram i ljuset med stor intensitet. Stort sett gäller detta också för homosexuella människor oavsett kön eftersom dessa måste hävda sig mot dominerande heterosexuella stereotyper. Det handlar inte bara om den sexuella identiteten utan också om jaget som idag är ett reflexivt projekt för alla i ett mer eller mindre kontinuerligt analyserande av framtiden, nuet och det förflutna. (Giddens 1992)

Hur ska perversionens nedgång tolkas? Företeelser och handlingar inom sexualitetens område som tidigare har fördömts betraktas nu av många och i stor omfattning som acceptabelt. Sexologer har aktivt arbetat för att ta bort perversionsbegreppets moraliska fördömande, och begreppet "perversion" har ersatts med begreppet "sexuell avvikelse". Även begreppet "sexuell avvikelse" ifrågasätts i och med legalt erkännande och acceptans för homosexualitet. Den sexuella mångfalden har alltså flyttat in i samhällets vardag. Giddens menar att i och med detta perspektiv kan perversionens nedgång förstås till viss del en av goda framsteg vad gäller kampen där människor har rätt att vara dem de är och detta i den liberala demokratiska statens kontext. Men kampen är inte över, konfrontationer fortsätter och homosexuella möter fortfarande fördomar och våld. De framgångar som har uppnåtts riskerar också att svepas bort av en reaktionär våg. (Giddens 1992)

Giddens (1992) anser också att det finns ytterligare en tolkning av perversionens nedgång där ersättningen av perversion med mångfald är en del av många förändringar som går i modernitetens tecken. Moderniteten är förbunden med en socialisering av den naturliga världen där samhälliga organiserade processer numera verkar. Det som förr var "natur" är till stor del underställt samhälliga organiserade system där ett exempel är fortplantningen, för att fortplantningen skulle ske var den förr beroende av heterosexuella handlingar. Heterosexualiteten är inte nödvändigtvis längre standarden efter vilket allting annat bedöms. Det stadium där heterosexualiteten ses som endast en riktning inom sexualiteten har ännu inte uppnåtts, detta ligger i förlängningen av fortplantningens socialisation.

6.2 Maktens triangel

Makt är enligt Franzén (2000) inte en särskild slags relation bland andra relationer utan makt är något som man kan finna i varje slags relation. Finner vi inte makt i en relation innebär detta att den är jämnt balanserad, men det brukar oftast visa sig vara tillfälligt. Makt verkar även genom relationer, makten kan alltså inte erövras eller delas. Detta utgångsläge är viktigt för att man ska förstå det relationella maktbegreppet. Som exempel på det relationella maktbegreppet kan relationen mellan klient och socialtjänsten verka som exempel. För det första finns en ojämn maktrelation mellan klienten och handläggaren redan innan de träffas. Socialtjänstlagen och professionaliteten har bestämt att klienten behöver hjälp oavsett hur klienten känner, detta är utgångspunkten för hur relationen dem emellan kommer att utspela sig utifrån ett maktperspektiv.

Franzén (2000) anser att makten även har en produktiv roll vilket menas med att den genererar något, den bidrar till att något upprätthålls eller skapas. Makt behöver inte vara negativ och verka för att förbjuda eller förhindra saker menar Franzén utan den kan även främja friheter. Där det finns makt finns även motstånd, det finns de som är underordnade och överordnade men underläget är aldrig absolut, människan kan välja att inte vara med. Därmed är makten relativ/föränderlig, den kan dock varken delas eller erövras men däremot motarbetas och förändras och maktskillnader beror ofta på sammanhanget.

Vidare menar Franzén (2000) att makten är rörlig och genom den handlar vi, människor utövar makt och gör motstånd mot den konstant. Det pågår ständigt maktprocesser där maktförhållanden raseras och byggs upp, det kan ske över en längre tid men även väldigt snabbt. Makten måste förstås i sin kontext och makten har aldrig ett centrum från vilket den styr utan makten kommer från en mängd olika ställen. Lugn och tystnad kan också vara tecken på makt och dess maktskillnader, makt behöver inte alltid finnas där olika aktörer kämpar emot varandra om positioner och värden.

Franzen (2000) förklarar hur makten kan operera genom sin makttriangel där maktbegreppet står i centrum. Makttriangeln består av tre verktyg för att undersöka, förstå och förklara makt. Makten kan granskas genom sin sammanfogning av diskurser, resurser och kontexter. Makttriangeln är liksidig vilket innebär att diskurser, resurser och kontexter har samma betydelse i förklarandet varför makt verkar och hur den verkar. Men i vissa typer av maktsituationer kan det ena vara mer avgörande än det andra men alla sidorna av makten finns alltid med dvs. diskurser, resurser och kontexter.

6.2.1 Diskurser

Diskurser är enligt Franzen (2000) ett slags system av mening och föreställning, diskurser är formbundna och upprättar de ord och bilder som ingår i dem. De kan alltså handla om hur något är eller fungerar, vad som är rätt och fel. Diskurser kan byggas av ord och bilder men även ljud, dofter och gester. Maktprocesser är alltid mer eller mindre diskursiva till sin karaktär och Franzen skiljer på diskursernas makt och maktens diskurser.

Diskursernas makt menas enligt Franzén(2000) att diskurserna skapar våra föreställningar vilket kan förklaras som anvisningar till hur vi ska se och förstå och vad vi ska utsluta. Diskurser fungerar med automatik och det är inte lätt att ifrågasätta dem vilket visar vilken makt de har. I en maktrelation kan det finnas binära/dubbla oppositioner/motståndare som ”vinnare” och ”förlorare” vilket ofta bygger på en stereotyp bild. I en maktrelation kan dessa binära oppositioner fungera ömsesidigt dvs. att det finns fördomar från båda sidorna men vanligast är dock att den ena gruppen blir överordnad eller underordnad den andra. Detta beror på att den etablerade gruppen lyckas göra bilden av sig själva som den riktiga och korrekta samt att de är ett föredöme framför outsiders. Konsekvensen av detta blir att de etablerade kommer att kunna dölja sina brister men hos outsiders kommer brister att generaliseras till att gälla alla.

Men diskursens makt handlar även om ordens ordningsföljd menar Franzén (2000). Ordningsföljden betonar vad som är viktigt och kommer därför ofta i början av en diskurs. Oavsett vad diskursen handlar om så har ordningsföljden betydelse. Reglerna som formar en diskurs är ofta informella och underförstådda, de fungerar som fördomar och när vi tar dessa antaganden förgivna så reproduceras den aktuella diskursen. Diskursen har alltså makt över vad vi tar för givet.

Franzén (2000) talar om att maktens diskurser tjänar maktens utövning vilket handlar om diskurser som utvecklas i maktrelationerna och då hos den starkare polen/de etablerade. Vidare påpekar Franzén att det finns en viktig skillnad mellan att utöva makten eller sätta den i verket, att rättfärdiga/legitimera den eller delegitimera. Det kan i praktiken ofta finnas ett samspel mellan dessa sidor men inte alltid. Franzen diskuterar dessa två sidor utifrån tre typer av makt: politisk makt, expertisens makt och ägandets makt.

Politisk makt innefattar staten och de partier, intresseorganisationer och andra som agerar i förhållande till staten. Fokus ligger på staten eftersom dess makt kan aktiveras överallt. Makt är här en fråga om förmåga, att kunna uträtta saker. När det gäller staten och dess arbete så är det många diskurser inblandade och många av dem är inte kompatibla med varandra. Hur får man staten att utföra saker är en fråga som Franzén besvarar och han delar upp makten i två slags maktrelationer, den allmänna och offentliga vägen, dels den specifika och ofta dolda vägen. (Franzén 2000).

Skillnaderna mellan dessa vägar beror enligt Franzén (2000) på dess visibilitet, där den öppna makten räknar med att ställas till svars och där den tysta makten aldrig behöver legitimeras. Att kunna verka i det tysta är ofta en styrka och inte sällan är makten privat, borta från offentligheten såsom i företag, organisationer och personliga nätverk. Men denna styrka finns även en risk vilket är att bli synliggjord. Till störst del handlar dock statens makt om att verka på offentligheten villkor och är därmed för det mesta allmän.

Expertisens makt är främst kopplad till professioner menar Franzén (2000). Professioner består av yrkesgrupper med ett slags kunskapsmonopol inom sitt verksamhetsområde vilket upprättar dess ställning. Skillnaden mellan att sätta verksamheten i verket och legitimera den är inom expertisens makt mer tydligt än för politiken.

Vidare menar Franzén (2000) att varje profession har sina egna utvecklade diskurser som ofta består av vetenskapligt grundad kunskap, praktisk erfarenhet och kompetens. Inom varje diskurs återspeglas även en slags yrkesjargong, vilket oftast bara syns inåt i gruppen. Utåt mot klienter visar man en bild av professionell etik och med fokus som ”problemlösare”. Varje profession har ett löfte om kompetens och att kunna ställa saker till rätta, men man tar inte på sig vilka problem som helst utan man har ofta ett speciellt avgränsat område. Inom detta område hävdar man sitt kunskapsmonopol.

Centralt i professionernas diskurser är enligt Franzén (2000) problem och hur de kan lösas. Löftet att lösa problem riktas till klienterna, vilket professionernas makt utgår från och så länge problemen löses så legitimeras professionen makt och de får förtroende. Marknadens makt handlar om frihet och nödvändighet. Marknaden utlovar en möjlighet att välja och människans handlingar fungerar som en maktsignal och den motiveras genom diskursen att man har rätt att välja. Marknaden låter inte bara människan välja utan den tvingar också människan att välja.

6.2.2 Resurser

Franzén (2000) menar att den aktuella relationen sätter gränser för vilka slags resurser som kan användas och genom vilka makt skapas. Relationen bestämmer även styrkan på makt hos den gällande resursen. Olika resurser kan fungera olika bra beroende på maktrelation, resurser är alltså bundna till speciella sammanhang. Makt i ett sammanhang innebär inte makt i ett annat dvs. att resurserna som ger makt är knutna till speciella relationer. Vissa resurser är dock mer användbara än andra såsom kapital, vilket ofta är en resurs som ger makt i många relationer. Vilka resurser som kan omsättas i makt beror alltså på relationen men eftersom att maktrelationer ofta ändras så kan man inte ta en relation för given.

Vidare menar Franzén (2000) att organisering är ett exempel på ett samspel mellan relation och resurs. Vilka resurser som är användbara skiljer sig åt mellan olika organisationer. Organisering förändrar befintliga maktrelationer. Det svenska samhället är uppbyggt kring löneberoendets relationer, både faktiskt och diskursivt. Det finns en normalitet kring lönearbetet som innebär förväntningar på hur livet ska levas rent diskursivt. Löneberoendet är en maktrelation som underordnar dem som måste arbeta medan andra bestämmer vad som skall göras. Men det finns även ett motstånd mot makten, fackföreningar är ett sådant exempel då de arbetar för att häva konkurrensen mellan olika löneberoende. Organisering handlar just om detta, att agera tillsammans då man ensam har få resurser att sätta sig emot makten.

Marginalisering är organisationens motsats enligt Franzén (2000). Marginalisering är något som drabbar dem som står utanför, eller har en svag anknytning till arbetslivet. Deras

arbetsförmåga är för det mesta begränsad. Skälen till varför de är utanför kan givetvis variera, en del kanske är ungdomar eller så kanske personerna inte lyckats etablera sig trots flera år med arbete vilket är vanligt för både invandrare och kvinnor. Psykiskt och fysisk funktionshindrare är också en grupp som ofta står utanför arbetslivet liksom narkomaner och alkoholister. Det som förenar alla dessa människor är att de alla är mer eller mindre marginaliserade.

Enligt Franzén (2000) beror graden av marginalisering på vilka möjligheter gruppen har att organisera sig vilket ofta beror på hur lätt de kan identifiera sig som grupp. För en del grupper försvåras identifikationen med varandra och därmed organiseringen på grund av att de är stigmatiserade i samhället. Kan man identifiera sig som grupp så kan man även identifiera gemensamma strävanden/mål både utåt mot stat och kommun och inåt mot den egna gruppen. Organisering är därmed en central resurs i löneberoendets samhälle.

Organisering kan enligt Franzén (2000) även innebära att försöka ta sig ur ett underläge eller att förbättra sin position i samhället men detta förutsätter att människorna tillsammans kan se sig som en grupp underordnade, de måste alltså bekräfta det de vill ändra på. Organiseringen kan även handla om att befästa ett överläge vilket man kan se i löneberoendets samhälle där de professionella står i motsats till de marginaliserade. Genom sitt kunskapsmonopol har de skaffat ensamrätt på hur olika problem skall hanteras och lösas. De har som regel även inflytande på sin egen utbildning vilket gör att de kan behålla sin maktposition, status och kunskapsmonopol. Organisering möjliggör sådant som man inte skulle klara av att göra på egen hand.

Vidare menar Franzén (2000) att inneslutning och uteslutning dvs. inklusion- exklusion är en maktrelation som förekommer i många sammanhang. Olika rättigheter innehar olika resurser vilket beror på arten av rättighet, de politiska rättigheterna är fördelade lika i landet till skillnad mot de resurser som kan ärvas eller koncentreras på olika sätt. Rättigheter innebär en annan slags resurs än organisering exempelvis så ger de politiska fri- och rättigheterna människor större möjligheter till organisation, organisering å andra sidan möjliggör för olika aktörer att samordna sina resurser.

6.2.3 Kontexter

Om man inte ser till sammanhanget är det lätt enligt Franzén (2000) att missuppfatta makten i en viss situation, därför är det av stor vikt att man även fokuserar på sammanhanget i maktrelationerna. Franzén diskuterar främst två sorters kontexter, den ena är genus, etnicitet och klass och den andra är förhållandet till tredje part.

Franzén (2000) talar vidare om att genus och etnicitet kan man nästan alltid räkna med i en maktrelation. Med detta menas att man redan från början kan anta att kvinnor är underordnade män och att invandrare är underordnade svenskar osv. Dessa maktrelationer är diffusa och vardagliga men även lätt att ta för givna, de uppstår och bekräftas nästan hela tiden och i alla relationer och situationer. Man kan ofta se hur genus och etnicitet förstärker eller försvagar maktskillnaden i en relation. Maktrelationer är ofta knutna till speciella sammanhang och institutioner.

Patriarkatet är enligt Franzén (2000) världshistoriens segaste maktrelation trots att den genomgått många förvandlingar så består den. Patriarkatet bestämmer konkret villkoren för män och kvinnor. Idag är dock kvinna inte lika beroende av mannen ifråga om försörjning utan hon har istället blivit mer beroende av stat och arbetsgivare vilka också är manligt

präglade och i grunden patriarkala. Patriarkatet fungerar inte bara i relationer mellan man och kvinna utan även i enkönade relationer och sammanhang. Bland män leder det till ett traditionellt uppdelande av ”vanliga män” och ”bögar” men även en hierarkisering bland ”vanliga män”. Tillsammans bildar klass, genus och etnicitet ett krångligt och ibland motsägelsefull kontext i de flesta maktrelationerna

Makten är enligt Franzén (2000) rörlig eftersom att många krafter arbetar emot varandra vilket ofta beror på att sammanhang ställs i relation till något utomstående som tredje part. Här görs skillnad på avsiktliga och tillfälliga relationer till tredje part. Avsiktliga relationer till tredje part handlar om organiserat arbete eller så kallade allianser som under en längre tid byggs upp informellt. Inte sällan är syftet med dessa relationer att trygga eller utmana en maktställning. Dessa relationer fungerar på de flesta nivåer i samhället, från slakten till företaget.

Vidare framhåller Franzén (2000) att förhållande till tredje part i tillfälliga relationer inte behöver handla om en aktör utan kan även handla om anonyma krafter såsom konjunkturen eller andra trender. Ibland styrs det av tillfälligheter och ibland är förhållandet mer förutsägbart. I dagens samhälle har speciellt en relation i samhället fått allt större betydelse och med det menas media. Ibland sägs det att all uppmärksamhet är bra och detta kan givetvis stämna men arten av uppmärksamhet är också viktig, men generellt så är negativ publicitet inget man eftersträvar. Media har en stor roll när det gäller att diskursivt tilldela värdighet och skam, karisma och stigma. Tillfälliga och avsiktliga relationer till tredje part har alltså en roll i alla slags maktrelationer, ibland oväntat och ibland förutsägbart.

6.3 Socialt konstruerat eller biologiskt?

Nästan alla samhällen har ett antal normer som talar om vad som är acceptabelt och icke-acceptabelt inom sexualiteten. Det är tydligt att sex spelar en central roll i definitionen om vilka vi är liksom i alla samhällen. Sexuell avvikelse är en viktig typ av avvikande beteende, i jämförelse med andra avvikande beteenden såsom brottslighet påverkas identiteten i större omfattning hos människor med sexuella avvikelser. (Goode 2005)

Det finns enligt Goode (2005) främst två inriktningar då det gäller synen på sexuell avvikelse, essentialism och konstruktivism vilka motsätter sig varandra. Det finns inget område av mänskligt liv som har så starka motsättningar mellan Essentialismens och konstruktivismen som inom sexuellt beteende. Essentialismens position utgår från att sexualiteten är något som existerar i mer eller mindre fast form, överallt och för alltid. Sex är ett ting, ett förutbestämt och konkret fenomen som existerar oberoende. Både för konservativa och liberala så är sex en kraft som finns där och existerar oberoende av mänskligt medvetande.

Essentialister tillstår att sexuella normer, beteenden och seder varierar mellan samhällen och över tid. Konservativa menar att vissa variationer av sexualitet är perversioner av ”sanna” eller legitima sexuella uttryck. De liberala menar att sexuell undertryckelse är en perversion av människors ”sanna” eller legitima sexuella uttryck. Både konservatismen och liberalismen är överens om att sexualitetens essens är ett ting som kan kännas igen i mer eller mindre bestämda former, med andra ord är båda inriktningarna essentialister. (Goode 2005)

En annan bild av sexualitet finns hos konstruktivismen, de ställer frågor om konstruktion och tillskrivande av mening angående människors sexualitet som exempelvis hur sexualitet konstrueras? Vad är inkluderat respektive exkluderat i denna kategori? Vilka regler har samhället konstruerat angående acceptabelt och icke-acceptabelt sexuellt beteenden?

Konstruktivisterna menar att svaren på dessa frågor varierar från person till person, från ett sammanhang till ett annat och från en kultur eller ett samhälle till ett/en annat. (Goode 2005)

Vidare menar Goode (2005) att konstruktivisterna instämmer att beteende eller fenomen som utåt verkar vara de samma kan ha radikala skillnader i dess mening beroende på deltagarna. Vad som är sexuellt för en person behöver inte ha en sexuell mening eller innebörd för en annan person. Sexuell mening existerar inte inneboende i en given akt utan sexuell mening är snarare tolkad genom ett fenomen eller beteende i samhället. De flesta sexuella beteendena kan definieras sexuella för en del människor i samhället och sakna sexuell mening för andra. Betydelsen av sexualitet är inte något som existerar absolut utan det är ett dubbelbottnat och problematiskt kategoriserat fenomen.

En inriktning i konstruktivisternas syn är att om sexuell mening utifrån olika aktiviteter inte kan översättas till en automatisk nonchalant, ytlig och mekanisk form från en person till en annan så kan den inte heller översättas från en kultur till en annan. Exempelvis så i det antika Grekland var exempelvis sex med samma kön accepterat och till och med förväntat om mannen var äldre och den andre var tonåring och om den äldre mannen fortsatte att ha sex med kvinnor samtidigt. Att tänka sig detsamma i dagens samhälle skulle antagligen leda till stigmatisering. Olika meningar hör samman med dessa beteenden vilket beror på den sociala kontexten som dessa tar plats inom. (Goode 2005)

Enligt Goode (2005) så menar konstruktivisterna att människan är sexuell på grund av att vi är sociala varelser. Det är alltså det sociala livet som skapar, motiverar och formar människans sexualitet. Sexuell erfarenhet är konstruerat av sociala motiv och inställningar. Sexualitet är enligt konstruktivisterna något som inte är givet, inte något biologiskt som är oföränderligt utan sexualitet är något som är konstruerat utifrån människans "råmaterial", delvis från vår kultur, delvis från människorna i vår omgivning och i vår interaktion med dem och delvis ur människans stora förmåga att fantisera.

Konstruktivisterna talar om de kategorier som många av oss tänker på som klara och fasta, att dessa egentligen är mer tvetydiga och mer subjektivt problematiska än vad vi förstår. För en del kategorier finns det stora motsättningar angående dess mening. Exempelvis så kan två personer använda samma ord men de kan ha skilda meningar angående dess innebörd. Ord som frihet, rättvisa, demokrati, rasism, kärlek osv. är socialt konstruerade och människor ger dessa ord olika betydelse. Detsamma gäller sex - sexualitet är vad vi tillskriver det. (Goode 2005)

Generellt är sexuellt beteende och mer specifikt är sexuell avvikelse uttryck eller manifestationer av roller mellan män och kvinnor. Sex som ett beteende kan inte förstås enbart som en sexuell roll dvs. sex är könskonstruerat och vår förståelse av sex och sexuell avvikelse måste förstås genom att sexualiteten har könet som grund. Det vore naivt att tro att ett given sexuellt möte mellan man och kvinna betyder samma sak för båda parter, får samma konsekvenser eller tolkas lika av medlemmarna i ett samhälle. Kön har alltid en del i vår syn på sexuell avvikelse. (Goode 2005)

Goode (2005) ställer sig frågan vad det är som konstruerar sexuell avvikelse? Konstruktivisterna utgår från att synen och förståelsen av symbolisk mening är nödvändigt för att förstå sexuellt beteende. De argumenterar för att kategoriseringen av sexualitet är konstruerad och att dessa kategorier är rankade och konstruerade som bra eller dåliga utifrån samhällets normer. Exempelvis är kategorier som homosexuell och heterosexuell

konstruerade på olika vis i olika samhällen men dessa kategorier är alltid laddade med positiv eller negativ mening.

Alla kategorier tolkas på olika vis såsom onormalt- normalt, acceptabelt - icke-acceptabelt osv. vilket beror på samhället eller det sociala sammanhanget. Det är dessa sociala definitioner som är otroligt viktiga i konstruerandet av vad som är socialt avvikande. Det som skapar fenomen av avvikelse är reaktionerna från samhället vilket varierar världen över, från en historisk tid till en annan, från en social kontext till en annan och från en social kontext till en annan i samma samhälle. (Goode 2005)

Goode (2005) talar om att det är själva konstruktionsprocessen som är grunden till vad som ses som avvikande. Det är framför allt inom sexuell avvikelse som idén om sjukdom och patologi har varit och är fortfarande högst aktuellt. Historiskt har patologin haft stort inflytande i konstruktionsprocessen kring studierna av avvikelse. Det är nödvändigt i diskussioner om sexuellt beteende att förstå att avvikelse är knutet till socialt icke godkända beteenden och karaktärer.

Människor som utövar vissa former av avvikande beteende brukar ofta försvara sitt beteende med att hävda att de inte är avvikare, ”det är inget sjukt eller fel med det vi gör”. En sociolog skulle bemöta detta genom att ställa sig frågan om personen i fråga får negativa och straffande reaktioner från omgivningen på grund av avvikelsen. Om svaret är att omgivningen oftast är negativt inställda till avvikelsen så har vi ett tydligt fall av avvikelse. Om fallet är det omvända så förekommer ingen avvikelse. Psykologisk och social avvikelse är inte samma sak, de står för två olika och oberoende dimensioner. De överlappar varandra, chansen är att nästan alla fall av psykologisk avvikelse skulle kvalificeras som sociologisk avvikelse, men det motsatta är inte fallet. Psykologisk sexuell avvikelse påvisar en störning, en dysfunktion; socialt och sociologiskt är sexuell avvikelse en överträdelse av normer och mest troligt är att sådana normöverträdelser kommer att mötas av stämpling. (Goode 2005)

Enligt Goode (2005) är ingen sjukdom eller dysfunktion antydd. Normöverträdelser i ett givet samhälle kan faktiskt vara ganska psykiskt normalt. Vad som är acceptera, praktiskt utövat och till och med uppmuntrade i ett samhälle kan vara starkt fördömt och leda till starka bestraffningar i ett annat samhälle. Normöverträdelser vid ett tillfälle kan vid ett annat tillfälle vara en norm.

Goode (2005) påpekar att fördömande av ett beteende inte är samma sak som en störning, bestraffning är inte samma sak som en dysfunktion. För att kvalificera något som social avvikelse så är det endast nödvändigt att det är fördömt i vissa sociala sammanhang och detta inkluderar beteenden som psykologer och psykiatriker är överens om som något onormalt. Det är ingen tvekan om att vissa former av sexuella avvikelser skadar andra, de som är involverade, eller de som är produkter av en psykisk sjukdom eller störning.

Många utövare av sexuell avvikelse, kanske då speciellt homosexuella och prostituerade, kommer att insistera på att de inte är avvikare och att de är fullt psykiskt normala. Samtidigt håller de med om att samhället ser på dem som mindre respektabla. Avslutningsvis menar Goode att vi bör påminna oss själva att sociologiskt betyder avvikelse helt enkelt okonventionell och det kommer med störst sannolikhet att bli fördömt. (Goode 2005)

6.4 Fält

Enligt Broady (1990) talade Bourdieu framförallt om tre centrala begrepp:

- Fält
- Kapital
- Habitus

Dessa begrepp har en treenighet, begreppen hänger samman och tappar därför betydelse om man bryter dem ifrån varandra.

Enligt Broady (1990) talar Bourdieu om att ett fält något som uppstår när människor strider om gemensamma symboliska och materiella tillgångar. Ett fält definieras enligt Bourdieu av att det i fältet finns människor som är fördelade på ett specifikt sätt, det krävs specifika investeringar för nya inträdanden såsom kunskaper. Det krävs också specifika insatser i spelet såsom ställningstagande för och emot olika förslag samt specifika ekonomiska och symboliska vinster. Men viktigast är dock att det för alla deltagare är något gemensamt som står på spel.

I enlighet med Broady (1990) säger Bourdieu att fält inte uppstår om någon människa i sin ensamhet brukar vissa intressen och hedrar vissa värden utan ett fält förutsätter specialister, institutioner, och erkända värdehierarkier. Fält kan förklaras som ett kraftfält eller kampfält där man kämpar om vissa tillgångar och där de som kämpar erkänner att det finns vissa tillgångar. Individuer, institutioner och grupper kan kämpa för tillgångar. Fältet måste dock vara autonomt dvs. att det måste finnas en typ av tillgångar där alla är överens om vilka tillgångar och mot vilka man kämpar. Det finns fält som överlappar andra fält som exempelvis akademiskt fält- sociologiskt fält. Utan en strid finns det alltså inget fält, fältet måste få erkännande från andra som också vill åt de erkända tillgångarna inom fältet.

Broady (1990) talar om att det enligt Bourdieu förekommer strider inom fältet, vilket är en kamp om legitimitet och vilken verklighet som skall existera. Vissa intressenter kommer in i fältet medan andra förändras och vissa blir exkluderade. Vad som avgör om något får bli en del av fältet beror på värdehierarkin, vilken bestäms internt.

Vidare talat Broady (1990) att för att ett område ska kunna ses som ett fält enligt Bourdieu krävs att det finns en väl utvecklad autonomi vilket menas med självständighet i förhållande till andra fält och omvärlden. Det finns ett antal tumregler för att bedöma graden av autonomi och därmed om ett fält existerar. Fältet bör ha sin egen specifika art av kapital, en grundstruktur som uttrycker vad som erkänns som viktigt specifikt inom gruppen. Det krävs också att deltagarna värderar fältets eget specifika kapital högst. Det ska också finnas inträdeskrav och insatser i spelet för att deltagarna ska kunna ta del av fältet.

Trosföreställningar, engagemang, hängivenhet samt intresse för fältet ska sporra deltagarna att göra insatser i spelet och därmed fältet. Det krävs också att fältet har egna inrättningar till sist krävs en förmåga till att skapa egna teman och diskussioner.

Allt detta måste tillhöra fältet självt för att det ska kunna kallas autonomt, fältteorin kan användas även i fall där det är svag autonomi. Huruvida ett givet område är autonomt eller inte är egentligen ointressant, det kan åtminstone inte besvaras med ett enkelt ja eller nej utan fältbegreppet är ett konstruktionsverktyg i forskningsarbetet, ett och samma fält kan ur olika

perspektiv analyseras å ena sidan som ett eget fält och andra sidan som ett underordnat subfält. (Broady 1990)

6.5 Kapital

I enlighet med Broady (1990) finns det enligt Bourdieu ett antal olika kapitalformer. Symboliskt kapital är det som i sociala grupper erkänns som värdefullt och tillskrivs värde. Det kollektiva värdet är det som är betydelsefullt, det är irrelevant med egna åsikter. Det pågår en maktkamp inom gruppen där man strider om hierarkin. Dock är alla fält inte sociala dvs. det existerar inte maktkamper inom alla fält. Det symboliska kapitalet förekommer endast i en hierarki då det ges ett värde i relation till något annat, det blir alltså ett maktförhållande med en strävan att tillägna sig symboliskt kapital.

Hedern var den viktigaste formen av symboliskt kapital i det förkapitalistiska bondesamhället. Det var ett skriftlöst samhälle som gjorde att de symboliska tillgångarna som minnet av det förflutna lagrades i människors kroppar i form av minnen, vanor, dispositioner och "habitus". I ett modernt samhälle med skrifter och utbildningsinstitutioner möjliggörs nyare former av symboliskt kapital och även nya sätt att lagra samt byta symboliskt kapital. Symboliska tillgångar kan bevaras i objektiverat och institutionaliserat tillstånd vilket menas med att de kan vara fixerade i texter och lagrade i teorier samt i särskilda institutioner såsom skolor, universitet, kulturtidsskrifter osv. Dessa symboliska tillgångar kräver då speciella inträdeskrav. Sociala grupper kan ha ensamrätt om de symboliska tillgångarna genom att behärska sättet för deras tillskansande. (Broady 1988)

Kulturellt kapital kan förvärfvas/ackumuleras och öka personens status genom exempelvis utbildning. Kapital som resurs är alltid ett föremål för strider och därför utvecklas strategier av grupper för att öka det egna värdet och den egna makten. Vidare talar Broady att med kultur menar Bourdieu i detta sammanhang en slags kultur som är knuten till samhällets makthierarkier, vilket i Norden brukar kallas "finkultur" dvs. den kultur som räknas, den som är legitim och dominerande. Arbetarklasskultur eller invandrarkultur är exempel på icke-erkända kulturer och därmed har de mindre möjligheter när det ska avgöras vem som ska nå sociala positioner av betydelse. (Broady 1988)

Vidare talar Broady (1988) att Bourdieu ofta återkommer till den mest allmänna formen av kulturellt kapital som finns i Frankrike och kallas för "Culture générale" vilket innebär att veta tillräckligt mycket om historia, kultur, samhällsfrågor osv. för att med lätthet röra sig inom den värld som erkänns av de högre klasserna och institutionerna. Språkets betydelse har speciellt blivit uppmärksammat, den som har denna form av franska kultur äger också en social förmåga att tala och skriva i olika sociala kontexter och därmed med språkets hjälp distansera sig från samt manipulera omvärlden. Med det kulturella kapitalet ges oftast också möjligheter att hålla sig underrättad om vilka investeringar och insatser som krävs för inträde på olika sociala fält och vilka vinster som finns att tillskansa sig.

Broady (1988) talar vidare om att det enligt Bourdieu existerar kulturellt kapital framförallt i människors kroppar som kunskaper, erfarenheter, sätt att uppfatta och tänka samt att tala och röra sig. Men det finns även kulturer i objektiverade och institutionaliserade former exempelvis som utbildningsinstitutioner, akademier samt museer, böcker, tidningar och teorier. Inom detta lagras kulturella och vetenskapliga fälts historia och resultaten av tidigare strider inom fälten.

Dessa institutioner blir föremål för erkännande och representerar det som anses som värdefullt såsom då en person kan tillhandahålla argument, information, teorier och kunskaper som är brukbara i striderna. Det kulturella kapitalet grundas på människors trosföreställningar, det dominerande språket utgör ett kapital därför att det erkänns som överlägset och mer eftertraktande än andra språkbruk. Broady talar om att det enligt Bourdieu hålls hela områden i samhället uppe av den tro som människor är benägna att tillskriva kulturella värden. Det kulturella kapitalet fungerar endast som kapital om det erkänns och om det finns marknader där det har ett värde. (Broady 1988)

Ett annat kapital är det ekonomiska/materiella kapitalet vilket handlar om ekonomiska eller materiella tillgångar. Socialt kapital handlar om goda kontakter i form av släkt och vänner dvs. ett utformat nätverk. (Broady 1988)

6.6 Habitus

En viktig tanke hos Bourdieu enligt Broady (1988) är att det symboliska kapitalet är nedlagt i kroppen i form av habitus dvs. förhållanden inom oss, i kroppen och sinnet inristade vanor. Alla människor bär på ett habitus. Habitus får människan genom socialisationen men det handlar inte om medvetande och normer utan om ”förkroppsligande handlingsdispositioner”. Habitus är inte oföränderligt men det har sega strukturer. Habitus är som ett praktiskt sinne, ett förhållningssätt, vad man gör och hur man handlar i olika situationer. Habitus kan man förklara som människans tolkningsram som vi är omedvetna om som exempelvis strategier.

Broady (1988) talar om habitus som enligt Bourdieu är ett förslag på en lösning av traditionella samhälleliga och sociologiska problem. Vilket kan förklaras som relationen mellan samhällsstrukturer på makronivå (såsom kön och klass) och individ på mikronivå (som väljer och har vilja). Huruvida människor på mikronivå har fri vilja eller inte kan diskuteras, har människan fri vilja kallas detta voluntarism. Motsatsen är determinism dvs. att människan är styrd av strukturen i samhället. Sammanfattat kan man tala om förhållandet mellan agent mikro- struktur makro.

Habitus är ett kapital som kan ses som ett kollektivt begrepp som inte handlar om en rationell ekonomisk människa utan det är ett system av dispositioner som tillåter människor att tänka, handla och orientera sig i den sociala världen, det är normer internaliserat inom oss. (Broady 1988)

Habitusbegreppet har även blivit kritiserat eftersom det är svårt att komma åt. Handlingsmönster och hur vi ser på vår tillvaro gör att vi kan närma oss kärnan i begreppet. Habitus formas av individernas biografi. Strukturen påverkar och bestämmer aktören, habitus är ett led mellan struktur och aktör. Beroende på socialgrupp och erfarenheter kan människor få olika habitus vilket kan leda till olika förmågor att lära sig att säga till om saker. Detta kan i sin tur leda till en känsla av utmaning, men människan kan också lära sig att de inte har något att säga till om vilket då leder till kontrollförlust och en känsla av stress. (Broady 1990)

Vad är det då som avgör en människas habitus? Är det individens biografi eller strukturen? För att få svar på detta menar Broady (1990) enligt Bourdieu att man måste se till varje individs unika biografi och hur den gestaltar personens habitus. Människan socialiseras in i en omvärldsuppfattning, vilket inte sker passivt utan människor besitter intentioner till aktivt handlande. Bourdieu vill upplösa konflikten mellan aktör och struktur. Han menar därmed att människan styrs av sitt habitus från den kunskap och erfarenheter man har om omvärlden.

Könsrollsmönster är determinerade och därmed svåra att förändra eftersom strukturer styrs strukturalistiskt. Strukturerna görs till människans egna och sedan tror människan att hon är oberoende av dem, habitus är inte enbart ett inre tvång. Människan kan ta sig ur sitt habitus men få lyckas. Habitus är inte personers individuella mönster utan snarare ett system av dispositioner som utgör ett mönster, habitus är ett kollektivt begrepp, detta för att kunna accepteras inom fältet och bli en del utav det. Om människors habitus har samma utgångspunkt så får människan också samma normer vilket är en form av homogenitet. (Broady 1990)

7. SAMMANFATTNING AV VÅRA TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Vi har försökt strukturera en teoretisk förståelse som skulle kunna vara givande för att göra en sociologisk analys av HBT gruppen som ett fält i enlighet med Bourdieus terminologi.

Vi har också använt oss av andra maktteorier för att peka på att fältet befinner sig i en process där olika grupper strider om inflytande för att skapa mening och makt samt för att tillskansa sig resurser dvs. att definiera innehållet i fältet. Fältet är inte en struktur utan fältet är under konstruktion och vi vill genom vår undersökning försöka bryta ned fältets innehåll i följande teman, dessa teman ligger därefter till grund för vår analys. Vi har alltså utvecklat ett teoretiskt analysverktyg som också legat till grund för hur vi har utformat våra teman och frågor. Vi har föredragit ett teoretiskt arbetssätt eftersom att vi anser att det är mest fruktbart för den tid som råder för denna c-uppsats.

Våra teman är följande:

Könsnormen som uttryck för makt och disciplinering: Vi vill här se hur könsnormen genomsyrar disciplineringen av människor med en HBT sexualitet och hur detta påverkar deras möjligheter till makt och inflytande inom gruppen och samhället.

Biologi eller social konstruktion: Här vill vi nå fram till vilken diskurs som råder i synen på sexuell läggning inom HBT gruppen.

Makt i form av resurser, kontexter och diskurser, Enligt Franzéns makttriangel vill vi se hur dessa maktformer verkar, vilka resurser som är viktiga för möjlighet till makt, i vilka kontexter/sammanhang som HBT gruppen har mer eller mindre makt samt vilka diskurser/normer som är rådande inom fältet.

Fältet och dess innehåll: kapital och habitus: Vi vill här se om det finns intressenter som kämpar om olika kapitalformer, vi vill alltså se om HBT gruppen kan ses som ett fält.

De frågor vi använt vid intervjuerna bygger på våra teman och ligger till underlag för vår analys. Vi har frågat om sexualiteten är socialt konstruerad eller biologisk, vilka normer som styr sexualiteten och identitetsskapandet, vilken grupp som har mest makt inom HBT och om det finns en ojämn maktrelation. Vidare har vi frågat vilka resurser som är viktiga i kampen om makt och dominans inom HBT och organiseringens betydelse för möjlighet till makt. Vi har också ställt frågan om HBT som grupp kan identifiera sig med varandra och därmed skapa en stark organisering och om det kan finnas en obalans i identifikationen inom gruppen.

Därefter har vi frågat i vilka kontexter HBT personer har mer eller mindre makt gentemot varandra och vilken påverkan media har för möjligheter till makt samt vilka intressenter som finns inom HBT och vilka resurser och tillgångar som man strider om. Till sist har vi frågat om det finns några specifika regler och normer inom HBT som bör efterföljas och om det finns några regler och normer som inte gäller inom sexualiteten för övrigt samt om det finns specifika tillgångar som premieras och i så fall vilka som är viktiga.

De svar vi fått utifrån dessa teman och frågor har vi tillsammans med teorierna sedan utvärderat i kommande resultat och analysavsnitt.

8. RESULTAT OCH ANALYS

8.1 Makt och disciplinering

Sexualiteten har enligt Foucault (Giddens 1992) vilat på heterosexuella patriarkala könsnormer som varit bundna till fortplantning och äktenskap. Enligt informant 1 vilar sexualiteten även inom HBT på patriarkala könsnormer. Den plastiska sexualitetens uppkomst och utveckling har banat väg för en mer tillåtande attityd till sexualiteten vilket överrensstämmer med informant 1 då hon talar om att "homosexuella män ofta lever mer promiskuöst, har fler partners, fler tillfälliga sexuella kontakter". Hon säger även att det är "jättesvårt att förklara sexuella beteenden men om man nu ska hård dra det och se någon trend så är det så att det har varit så, mer promiskuöst, det finns större acceptans kanske bland bögar". Informant 1 talar vidare om "att unga bögar har en prövningsperiod där dom så att säga initieras i bögvärlden".

Sexualiteten står enligt Foucault (Giddens 1992) i fokus för social kontroll och maktutövning därför är sexualiteten ett ständigt föremål för undersökningar och diskussioner, effekten av detta är att sexualiteten över tid alltid varit kontrollerad och disciplinerad. Detta överrensstämmer med informant 2 som talar om att "det finns enormt många normer som styr sexualiteten och identitet skapas efter det absolut, den största normen och som vi snarare ser som något slags paraplybegrepp handlar om normer, det är ju heteronormen", och med det menar informant 2 "vilket kön man uttrycker och vem man blir kär i, hur man vill... ditt liv i frågan om hur många personer som man har, tvåsamhetsnormen".

Informant 2 talar vidare om att "normer om sexuell praktik, styr också i allra högsta grad hur sexualiteten uttrycks inom HBT gruppen och också i förlängningen en fråga om identitet". Vidare talar informanten om "att sexuell praktik är betydligt mer närvarande i en HBT grupp än vad det är i det generella samhället". Vidare menar han "det gör ju också att det påverkar identitetsskapandet i den gruppen". Enligt Foucault (Giddens 1992) har det sedan 1800-talet utvecklats diskurser inom sexualiteten där man har konstruerat vad som är normal och tillåten sexualitet vilket har disciplinerats och internaliserats i individen.

Informant 3 talar också om "dom normer som styr, det finns ju jättemycket normer som strider och det är ju dom här heteronormen, homonormen, mononorm också så där att man ska ha en partner också hur man har sex med varandra, vi brukar kalla det för vaniljnormer". Hon talar vidare om att "ska du vara HBT person så ska du helst vara homo och du ska helst vara man också, och det ska vara en partner och ni ska ha sex på ett sätt som är okej enligt normen". Vilket även stämmer överrens med Foucaults (Cuff 1998) syn på makt i dagens samhälle där makten är något diffust som genomsyrar alla aktiviteter i samhället, detta sker genom en disciplinerande makt. Samhället vill styra och utbilda människor för kollektivets bästa och därmed utveckla väldisciplinerade individer som är fogliga och funktionella. Människors uppförande bör överensstämma med den generella normen, samhället vill alltså normalisera människor och få dem att ena sig med de samhälleliga normerna.

Enligt informant 2 är det mer accepterande att man ska följa varje persons definition av sig själv inom HBT, vilket informanten inte anser finns inom samhället i stort, informanten beskriver detta på följande vis "fler och fler frågar folk hur dom identifierar sig alltså, när det handlar om oss som organisation så.. frågar folk ofta så här "men vilket pronomen vill du att jag ska använda för dig?" liksom, känner du dig som kille, tjej eller känner du dig som nånting helt annat så... och det är ju såna, man ska inte säga att det är regler men det är ändå saker som börjar komma mer och mer och som blir mer och mer accepterade att man ska följa

varje persons egen definition av sig själv och det skulle jag väl vilja säga inte finns inom samhället i stort”.

8.2 Maktens triangel

Makt är enligt Franzén (2000: s. 82-120) inte en särskild slags relation bland andra relationer utan makt är något som man kan finna i varje slags relation. Makt verkar även genom relationer, makten kan alltså inte erövrats eller delas. Relationer kan redan på förhand vara ojämna, dvs. att den ena partnern har mer eller mindre makt. Informant 1 talar om att makt ”traditionellt ja, det är klart att det är bögar som har varit och haft, i alla fall inom RFSL så har det varit ganska tydligt” Hon menar vidare att ”bögar tar ju mer plats men samtidigt tror jag också att, länge tyckte jag nog att lesbiska kvinnor inte, de var nästan osynliga” vidare säger informant 1 ”man brukar säga att lesbiska kvinnor alltid kommer sist men transsexuella tycker nog att dom kommer sist” vidare säger hon ”sen har du bisexuell grupp som känner sig uteslutna överallt”.

Informant 1 talar vidare om transexuellas ställning ”jag tror att transexuella är de som kommit in sist och det kanske också dom som har det svårast och dom är mest udda”. Informant 1 visar en dubbel inställning angående maktordningen då hon vidare säger angående de homosexuella männen ”det är alltid ett problem när ett kön bli dominerande men därmed inte sagt att det har varit patriarkalt på det sättet även om vissa grenar av bög...bögeriet har också kvinnofientliga drag, det ska man faktiskt inte blunda för men dom flesta inte, men nej jag kan inte rangordna det är jätte svårt att säga”.

Informant 2 säger att ”om man pratar om normer och liksom att det blir någon slags rangordning så är det homosexuella män som helt klart har, som tar störst plats och har mest att säga till om i gruppen det tycker jag är ganska solklart”. Vidare menar informant 2 att ”det märks i fråga om vilka begrepp som används, det märks i fråga om vilka politiska frågor som får störst prioritet, det märks liksom i medierna också att det är bögar som får mest uppmärksamhet”.

Informant 2 menar att ”detta har att göra med att patriarkala strukturer finns inte bara i samhället i stort utan även inom HBT gruppen”. Vidare menar han att ”det är ju homosexuella som någonstans är normen inom HBT, det märks ju också i vilken ordning de står i förkortningen HBT”. Informanten säger ”inom HBT gruppen är detsamma som inom samhället i stort nämligen att det är maskulina män som premieras”. Angående transpersoner säger informant 2 ”generellt är det oftast dom som hamnar längst ned på listan i och med det ofta är något som känns lite farligt, lite läskigt att den här personen bryter mot könsnormen på det här sättet”.

Franzén (2000:s 82-120) menar att makten är rörlig, det är genom den som vi handlar samtidigt som vi konstant gör motstånd mot den. Maktprocesserna pågår ständigt där maktförhållanden raseras och byggs upp, makten har aldrig ett centrum från vilket den styr utan makten kommer från en mängd olika ställen. Informant 3 talar om att ”bögar och storstadsbor skulle man kunna säga alltså I RFSL så har vi bögar som traditionellt som traditionellt hörs mest, syns mest, det är något som vi försöker motarbeta och så där men det finns fortfarande en ganska stor tydlighet att är du bög så har du lättare att göra din röst hörd, storstadsbor är också en grej för att då har man fler fördelar, man kanske har större möjligheter att vara öppen i sin hemstad och då blir man starkare si sig själv”.

Informant 3 påvisar ”att det finns olika hierarkier inom...så här bögar också det bästa är ju liksom att vara ”straight acting” bög, är du fjolla så är det okey men för att göra dig hörd bör du vara ”straight acting” och gärna ha lite status, lite grann som i samhället i stort så här patriarkalt”. Hon säger vidare att ”transpersoner kom in så sent som 2003 i RFSL” vilket säger ganska mycket”, detta överrensstämmer med Franzén (2000:s 82-120) då han talar om att makten ständigt är föränderlig. Informant 3 talar vidare om att ”bisexuella varken är hetero eller homo så därför blir det lite konstigt på något sätt för man vet inte riktigt var man ska placera dom, så bisexuella har ju liksom problem med att göra sina röster hörda”.

8.2.1 Diskurser

I en maktrelation kan det enligt Franzén (2000:s 82-120) finnas dubbla motståndare som ”vinnare” och ”förlorare” vilket ofta bygger på en stereotyp bild. I en maktrelation kan dessa dubbla motståndare fungera ömsesidigt dvs. att det finns fördomar från båda sidorna men vanligast är dock att den ena gruppen blir överordnad eller underordnad den andra. Detta beror på att den etablerade gruppen lyckas göra bilden av sig själva som den riktiga och bra och att de är ett föredöme framför outsiders. Konsekvensen av detta blir att de etablerade kommer att kunna dölja sina brister men hos outsiders kommer bristerna att generaliseras till att gälla alla, det har bildats en diskurs. Informant 1 säger att ”det är väl klart att det finns ojämn maktrelation, HBT som grupp är ju lägre rankade och mest för att så att säga är icke synligjorda”.

Enligt Franzén (2000:s 82-120) har professioner ett slags kunskapsmonopol inom sitt verksamhetsområde därigenom kan professioner utveckla sina egna diskurser baserat på deras vetenskapligt grundad kunskap, praktiska erfarenhet och kompetens. Detta kan kopplas till den sjukdomsklassificering som professionerna förut satte på HBT personer och som de även gör idag som exempelvis könsbytesprocesser, som informant 1 säger ”du har ju haft en lagstiftning som har varit också väldigt förtryckande och diskriminerande, vars sista rester håller på och försvinner, men jag menar det är inte så länge sedan det var sjukdomsklassificerat att vara homosexuell”.

Informant 1 talar om ”att maskulina bögar står högst i rang och fjolliga killar lite lägre och sen inom den lesbiska världen finns ju liksom de manhaftiga kvinnorna som åtrås av vissa feminina kvinnor och avskys av andra så den här maskulina kvinnan är ju också väldigt kontroversiell” Bland lesbiska finns det således mer eller mindre maskulina och kvinnliga kvinnor, dessa stereotypa bilder finns självklart men förstoras och generaliseras av samhället. Vilket överrensstämmer med Franzéns (2000:s 82-120) teori om att de etablerade (samhället) generaliserar outsiders (HBT).

Informant 2 menar att transpersoner och bisexuella har bristande makt inom HBT gruppen, informant 2 säger; ”queer- trans- och bisexuella personer har ett maktunderskott i HBT gruppen och det är ju också de grupper som syns minst i samhället, deras röster, deras talan förs i betydligt mindre utsträckning än vad homosexuellas talan förs av förklariga skäl, för att flest personer i HBT gruppen är homosexuella”. Detta är alltså kopplat till att dessa grupper har minst makt gentemot samhället och inom gruppen HBT.

Informant 3 talar om att ”kvinnor, vad händer med kvinnor och unga, äldre, sådana som avviker från normen som kanske inte är medelålders män, dom hamnar ju ändå nästan alltid i underlägen när det gäller makt”. Vidare talar hon om att ”RFSL är den starkaste rösten utåt mot samhället”, hon talar även om att RFSL är ”facket för HBT personer”. Genom RFSL har alltså HBT personer fått större makt gentemot samhället. Detta överrensstämmer med

Franzén(2000:s 82-120) som talar om att makt är en fråga om förmåga att kunna uträtta saker, partier, intresseorganisationer och andra som agerar i förhållande till staten vilket genererar större förmåga till makt.

Men diskursernas makt handlar även om ordens ordningsföljd enligt Franzén (2000:s 82-120). Ordningens betoning betonar vad som är viktigt och vilket gör att det har stor betydelse inom alla diskurser. Reglerna som formar en diskurs är informella och fungerar som fördomar och när vi tar dessa antaganden förgivna så reproduceras diskursen. Exempel på detta talar Informant 2 om då han säger ”det är ju homosexuella som någonstans är normen inom HBT, det märks ju också i fråga om vilken ordning dom står i förkortningen HBT”.

8.2.2 Resurser

Enligt Franzén (2000:s 82-120) bestämmer relationen styrkan på makt hos den gällande resursen. Informant 1 anser att ”HBT personer har tagit plats i samhället just genom att vara duktiga, skaffa sig utbildning” hon talar vidare om att ”man har tagit plats på en arena som kulturpersonligheter och forskare, så att det tror jag är ett sätt faktiskt att ta sig fram i samhället”. Informant 1 talar vidare om de resurser hon anses premieras ”hög utbildning, bra med pengar, det är ju alltid betydelsefullt för att skaffa sig, i mänskliga sammanhang betyder det mycket”.

Olika resurser kan fungera olika bra beroende på maktrelation enligt Franzén (2000:s 82-120), resurser är alltså bundna till speciella sammanhang. Makt i ett sammanhang innebär inte makt i ett annat dvs. att resurserna som ger makt är knutna till speciella relationer. Informant 1 talar vidare om att ”vi har ju en kollektivistisk kultur som gör det svårt att sticka av på en arbetsplats och så att det kräver ju på individuellt plan så kräver det ju att man har ganska stark självkänsla eller en väldigt bra position för att komma ut”.

Franzén (2000:s 82-120) talar om att vissa resurser är mer användbara än andra såsom kapital, vilket ofta är en resurs som ger makt i många relationer, vilket överrensstämmer med informant 2 som talar om att ”maskulinitet premieras och maskulinitet präglas ju av att man är välartikulerad och är utbildad och har koll på saker och ting, så då är det ju kunskap och utbildning som är viktiga och att vara resursstark i allmänhet i fråga om pengar, sen så tror jag egentligen inte att det är så himla stor skillnad från samhället i stort”. Informant 2 anser alltså att kunskap och utbildning är viktigt, inom HBT liksom inom samhället i stort.

Informant 3 menar att ”det finns ju tydliga normer inom HBT världen men det dom kan skilja sig så otroligt mycket åt, ja men pengar såklart är ju viktiga, men det kan också vara kunskap eller såhär politisk ideologisk ståndpunkt och sen vilka man hänger med, vilka kontakter man har och sådär vart man bor”. Informanten talar alltså också om att kunskap och utbildning är viktiga resurser men att goda sociala nätverk är betydelsefulla.

Organisering är enligt Franzén (2000:s 82-120) ett exempel på ett samspel mellan relation och resurs. Vilka resurser som är användbara skiljer sig åt mellan olika organisationer. Organisering handlar om att agera tillsammans då man ensam har få resurser att sätta sig emot makten.

Informant 1 svarar att ”ja, det betyder jättemycket” på frågan om organisering har stor betydelse inom HBT gruppen för möjligheter till makt”. Informant 1 anser vidare att ”sexualpolitiska frågor, tycker jag framförallt är viktigt globalt idag, i Sverige har man ju faktiskt kommit ganska långt”. Informanten menar även att identitetsskapandet påverkas av organiseringen ”identitetsskapande ja, men det är klart att organisering och makt om HBT

gruppen så att säga är synliggjorda, det finns på bild, nämns i TV, det är klart att det påverkar mig, det ger ju väldigt självförtroende” Media har alltså också en stor roll i att belysa och uppmärksamma människor med en HBT sexualitet vilket kan underlätta identifikationen och självförtroendet.

Informant 2 säger att debattörernas roll inom HBT är viktig då de för gruppens talan och att organisering har en viktig roll för HBT gruppens möjligheter till makt, han säger att det finns ”offentliga debattörer som är HBT och som någonstans gör gällande att dom för HBT gruppens talan utan ett formellt mandat kan man säga”. Informanten fortsätter vidare ”slutsatsen man kan dra är väl att det är viktigare att vara organiserad i HBT gruppen, det är företrädarna för dem olika stora organisationerna som ges utrymme främst”. Han talar vidare om att samhörigheten inom HBT som grupp är viktig i skapandet av sin egen identitet; ”ja, det har absolut en stor vikt i alltså att skapa sin egen identitet och det kan ju också ha att göra med att samhörigheten och organiseringen inom gruppen gör att identiteterna formas på ett visst sätt genom att det finns normer inom gruppen”. Informanten avslutar med ”absolut, organisering och makt har stor påverkan för identitetsskapande”.

Informant 3 svarar på frågan om hon kan se att organisering inom HBT är viktig för självkänslan och en vi-känsla; ”Ja absolut, samtidigt som det inte behöver vara det för att det är ju väldigt många speciellt yngre som är ganska starka i sig själva ändå, men väldigt ofta är det viktigt”. Hon talar om att de normer som människor med en HBT sexualitet utsätts för kan göra det svårt när de exempelvis ska komma ut med sin sexuella läggning och då finns det ett stöd i att träffa människor med liknande erfarenheter och situation, ”det finns normer överallt, många kommer till RFSL när man har kommit ut eller när man precis ska komma ut, det som händer hos oss är ju att man träffar människor och man blir ju utsatt för normer såklart... och det kan vara så att man skapar sig en identitet efter det”.

Marginalisering är enligt Franzén (2000:s 82-120) organiseringens motsats. Graden av marginalisering vilar på gruppens möjligheter att organisera sig, vilket ofta beror på hur lätt de kan identifiera sig som grupp. Informant 1 säger att ”HBT, det finns en vi-känsla inom gruppen” och att ”Det är ju liksom stark organisering, ja det är viktigt”. Hon talar även om identifikationen inom gruppen och hänvisar till rangordningen som hon talat om tidigare där de homosexuella männen har en dominerande plats; ”det är ju lite grann den här rangordningen som ni frågade om tidigare, homosexuella män är fortfarande dominerande som tar plats”. ”bögen är så att säga normen för vad som är gay”. Informant 1 säger att ”Ja, man känner ju ändå en samhörighet även om man kan irritera sig på att män alltid tar plats” på frågan om hon upplever att HBT är stark som organisation trots att bögen är de som hörs mest och syns mest.

Informant 2 menar å ena sidan att man kan se att HBT är en given grupp i samhället där de gemensamt bryter mot heteronormen på något sätt och på så vis kan de identifiera sig med varandra; ”för att man ska se att HBT, HBTQ är en given grupp i samhället så krävs det ju att man ser det här med normer liksom, det är det som är gemensamt, att man bryter mot heteronormen på något sätt, både transpersoner och bisexuella och allihop”. Informanten säger vidare att ” Ja, man kan identifiera sig som med varandra, absolut, och det bidrar ju till organisering, att folk inte skulle vara med om kände att det inte gav någonting i fråga om identitet”.

Informanten talar även om att det kan vara en generationsfråga hur pass man kan identifiera sig med varandra inom gruppen, ”Jag tror absolut att homosexuella och transpersoner har någonting gemensamt och att dom känner det, men jag skulle nog vilja säga att det mer är en

generationsfråga faktiskt”. Informanten talar vidare om normer och att identifikationen inom HBT underlättas då man anser att det är samhällets normer man gemensamt och tillsammans bryter mot, även detta kan vara en generationsfråga; ”I RFSL ungdom är det liksom så att alla bryter mot normen tillsammans, det finns inte samma tydliga uppdelning i H, B, T och Q utan det är liksom, ja men vi bryter mot normen tillsammans”.

För en del grupper försvåras identifikationen med varandra och därmed organiseringen på grund av att de är stigmatiserade i samhället enligt Franzén (2000:s 82-120). Kan man identifiera sig som grupp så kan man även identifiera gemensamma strävanden/mål både utåt och inåt mot den egna gruppen.

Detta kan appliceras på vad informant 2 då svarar på frågan om det kan finnas en obalans inom gruppen beroende på sexuell läggning ”Ja alltså jag tror att det handlar om identitet”, det kan alltså vara svårare för exempelvis homosexuella och transpersoner att identifiera sig med varandra. Informanten talar vidare om att transpersoner generellt sett har svårare med sin egen identitet än vad HB personer har vilket kan skapa obalans inom gruppen HBT: ”Om man ska generalisera lite grann så kan man ju se att transpersoner inte trivs själva i sin kropp, HB-ungdomar eller HB-personer och det kanske kan vara en tydligare obalans inom gruppen än just sexuell läggning”.

HBT arbetar från ett underlägesperspektiv eftersom man avviker från normen tillsammans som Informant 3 talar om att man ”Arbetar utifrån nåt underlägesperspektiv, man avviker från normen och att man inte tycker det är okej, så att på det sättet kan man ju identifiera sig på nåt sätt”. Informant 3 säger vidare att ”Istället för att fokusera på dom som avviker från normen så tittar man på normen istället och upptäcker att alla är egentligen onormala”. Detta stämmer överens med Franzén (2000:s 82-120) som talar om att organisering även kan innebära att individer försöker ta sig ur ett underläge eller förbättra sin position i samhället, detta förutsätter dock att individerna tillsammans kan se sig som underordnade och att de tillsammans arbetar för att ta sig ur underordningen.

Detta överensstämmer med informant 3 som talar om att huruvida en bög kan identifiera sig med en transperson, ”Äldre bögar kan tycka att transpersoner förstör för dom för att dom vill inte associera sig med transpersoner för att bögar har kommit så långt i sin kamp att vara normala, så om man tar in transpersoner då blir bögar dom här fjollorna igen”. Informant 3 instämmer på tidigare uttalande av informant 2 att detta är en generationsfråga. Som ung kan man gå ihop och tänka att ”tillsammans är vi alla avvikare på något sätt och tillsammans är vi starkare”.

Informant 3 talar vidare om identifikation inom gruppen; ”Jag tror att vi ser oss som HBT -grupp även om fast, fast inom HBT -gruppen så finns det alltså, är du homosexuell så är du mer okej” vidare ” Informanten talar om att alla inom HBT är medvetna om att de är i ett underläge och att alla som gör någonting för att förbättra gruppens status också får status inom gruppen. Hon säger ”vi är ju ganska medvetna om att vi är i ett underläge och alla som gör någonting för att förbättra sin gruppens status i samhället får ju status inom gruppen också eh.... är du en högt uppsatt transperson och dessutom försöker förändra samhället så får du status men är du en smygis så.. då hamnar du ju längre ner än bögen till exempel, sen beror det på också vilken transperson, är du kvinna till man så har du ofta lägrestatus än en man till kvinna så....”.

Vidare förklarar informant 3 om transpersoners könsbyte och makt ” Det tror jag beror på patriarkatet överhuvudtaget liksom... en man som blir.. genomgår en könsoperation till

kvinnor, får mer hjälp av sjukvården... en kvinna som ändrar kön har fortfarande den här erfarenheten av att vara kvinna, det blir lite grann så här att har du en gång varit man så har du ändå lite mer status som kvinna, inte mer status än en frisk person, en frisk person är liksom motsatsen till en transperson... en biologisk kvinna är ju mer en riktig kvinna än en opererad kvinna liksom”.

8.2.3 Kontexter

Det kan enligt Franzén(2000:s 82-120) vara lätt att missuppfatta makten i en viss situation om man inte ser till sammanhanget, därför är det av stor vikt att man även fokuserar på sammanhanget i maktrelationerna. Franzén diskuterar främst två sorters kontexter/sammanhang, den ena är genus, etnicitet och klass och den andra är förhållandet till tredje part.

Franzén (2000:s 82-120) talar om att klass, genus och etnicitet tillsammans bildar en motsägelsefull kontext i de flesta maktrelationerna. Patriarkatet har alltid haft en påverkan inom genus och dess maktrelationer, vilket konkret bestämmer villkoren för män och kvinnor idag. Patriarkatet fungerar inte heller bara i relationer där män och kvinnor finns utan också i enkönade sammanhang.

Informant 1 talar om vilka inom HBT som har mest makt och i vilka kontexter de har mer eller mindre makt och säger då ”de som är valda politiker alltså i landsting och på riksnivå dom har ju helt anammat alltså HBT alltså RFSL: s politik, i betydligt högre utsträckning än folk i gemene man så att man kan säga att medvetenheten faktiskt bland politiker är mycket högre och där kan man ju säga att RFSL”.

Informant 1 talar vidare om möjligheter till makt som ungdom ”Jag har ju ungar och dom tycker ju att det hära..... att jag skulle vara öppen det tycket dom var lite besvärligt när dom var i en viss ålder men det tror jag var mer uttryck för att en tonåring eller en yngre tonåring vill alltid liksom smälta in i grupperna, vill inte vara avvikande däremot att det skulle vara nåt socialt trycke det har jag inte upplevt faktiskt, det pratas om det och det är klart samma sak där ibland tror jag att det är vi själva som är lite rädd för att komma ut därför att vi tror att vi ska bli illa behandlade men det visar sig alltid att det är smygandet som tär va, det är det som skapar osäkerhet, så fort man är öppen och då liksom då finns inte heller möjligheter att hålla på och diskriminera på samma sätt”

Vidare talar informant 1 om olika arbetssituationer och om möjligheter till makt är olika beroende på om du till exempel är homosexuell mot om du skulle vara transexuell. Hon säger då” transexuella tror jag har svårare nästan på alla plan, det tror jag”. Informant 1 beskriver vidare transpersoner ”de är ju liksom udda, socialt udda på ett helt annat sätt och många begriper sig inte på dom och... men dom, återigen dom transexuella som har en trygg arbetssituation och som är öppna, dom fixar ju det här”.

Informant 2 talar om ”att bögar har mer makt generellt, ja hela tiden liksom”. Informant 2 talar vidare ”att dom kontexter som finns är ju helt och hållet beroende av samhällets attityder och samhällets uppfattning om läget liksom och då är det ju bögar som märks”. Informanten talar även om transpersoners ställning i olika kontexter och säger ”jag kan inte komma på ett enda tillfälle då transpersoner har mer makt”. Informant 2 talar även om de lesbiska och säger då ”jag kan faktiskt inte komma på något läge heller när jag tycker att...när det känns som att flator har större makt än bögar”.

Informant 3 talar om bögnormen och säger ”det är ju bögnormen som styr liksom”. Vidare säger informanten ”homovärlden i alla fall har en tendens att misstänkliggöra bisexuella och transpersoner”. ”Många har lättare att acceptera att man är homosexuell än bisexuell”. Angående denna maktstruktur så säger informant 3 ”det stärker väl ofta befintliga maktrelationer om man inte liksom synliggör den här strukturen”.

Informant 1 talar även om andra sammanhang/kontexter som HBT personer kan ha lättare att få makt ”inom kulturvärlden har det alltid funnits lesbiska och framförallt bögar har funnits inom musikersammanhang, teatersammanhang, teatermänniskor det är liksom inge konstigt det som är nytt som vi har fått inflytande det är ju kanske vanliga arbetsplatser och jaa kanske kyrka och polisen är ju också en sån här kår där det liksom ändå man försöker jobba för att få fram att dom som är icke-hetro då ska våga vara öppna då”

Franzén (2000:s 82-120) talar om att media har en stor roll när det gäller att tilldela värdighet och skam, karisma och stigma. Tillfälliga och avsiktliga relationer till tredje part/media har alltså en roll i alla slags maktrelationer. Detta stämmer in på informant 1 som också tycker att media har en stor roll för människor med en HBT sexualitet och deras möjligheter att tillskansa sig makt inom sexualitetens fält och den egna gruppen. Informanten talar om att ”alltså media, opinionsbildning idag sker via media inte via folkrörelser”. Hon tror även att ”stigmatiseringen har kanske minskat faktiskt, det tycker jag nog, ibland tror jag att det liksom är icke-benämmandet som stigmatiserar mer”. Detta kan stämma överens med Franzéns som menar att media idag har fått allt större betydelse och att all uppmärksamhet kan vara bra men att även arten av uppmärksamhet är viktig.

Ett exempel på medias bevakning av sex och samlevnadsrådgivning är att temat nästan alltid är kopplat till heterosex. Informant 1 säger ”Mmm jaa du media har på nått vis otroligt mycket, det här få en röst, bli benämnd, bli sedd. Sexualitetens fält ja det är lite minerat det hära alltså sexuella uttryck det har ju liksom hetero tycker ju ofta att homosexuell sex så att säga är lite läskigt, alltså det är ju lite, speciellt bögsex har ju varit väldigt provocerande för många.. eh...men tittar du på dom här sex och samlevnads rådgivningarna eller.. som finns överallt idag fråga om kärlek och samlevnad och sex så är det ju nästan alltid tema hetero... så där finns en väldig ehh.. tror jag att det är väldigt... nån slags censur där faktiskt men om den är medveten eller om”.

Informant 2 anser att media förstärker de patriarkala strukturerna och menar ”Ja och media hur den har påverkat ja alltså, media påverkar ju så tillvida att dom saker som verkar roliga och kul är det som uppmärksammas och det som verkar trist och jobbigt kan uppmärksammas också men med en helt annan, ett helt annat inslag liksom öh.. och det förstärker ju liksom dom alltså.. patriarkala strukturerna inom HBT rörelsen skulle jag vilja säga, medias sätt.. där kan man också i och för sig säga att transpersoner har väl, eller... öh, undergruppen till transpersoner som är dragkings och dragqueens får ju också uppmärksamhet i media men det skulle jag inte säga ger gruppen nån mer makt, snarare att den ger gruppen en viss synlighet, det är inte makt inom HBT rörelsen”. Vidare talar informant 2 ”man kan ju se att transpersoners.. alltså politiska frågor som rör transpersoner kommer ju alltid sist oavsett hur många gånger som vi ser Babsan på TV liksom”.

Genom att lesbiska profiler kommit fram genom media så har kvinnornas ställning inom HBT stärkts. Informant 2 säger ”den har ju stärkts från att ha varit en bögrörelse till att inkludera kvinnor och sen bisexuella och transpersoner och queers och alltihop (inom RFSL) liksom men och det kan man ju också se att den har märkts i fråga om hur mycket makt man har inom rörelsen, men det är ändå bögar som är där liksom”.

Informanten talar vidare om problemet med medias rapportering där en normativ syn på sex förts fram där kvinnor sexualitet undertrycks, detta gäller i samhället men även inom HBT. Informanten menar ”problemet är väl att det är en normativ syn på sex som man för fram, eh... och alltså medias rapportering, alltså när det handlar om flator och sex är ju betydelsen så som det alltid har varit i fråga om patriarkatet att man inte ser att kvinnor har nån sexualitet utan dom tycker om att klappa på varann (skratt) och eh.. och det tycker jag verkligen märks i rapporteringen i fråga om, alltså man pratar om bögar att man till exempel ser lättklädda bögar men kanske inte så mycket lättklädda flator i media det är ju kopplat till synen på kvinnors sexualitet”.

Informant 3 anser att media förstärker heteronormen och dikotomierna och säger ”Jaa eh... alltså media är ju min favorit för att dom ringer till mig varje år inför Pride och så vill dom gärna att jag ska skrapa ihop våra medlemmar och då vill dom ju gärna se dom här fjollbögar och transorna också upptäcker dom att vi är ett gäng föreningsnördar som sitter där (skratt) ungefär men dom vill ju gärna visa bögar och dragqueens och ja har dom tänkt till lite grann så kanske dom tar in en bild när det gäller äktenskapsfrågan så sätter dom in en bild på ett samkönat brudpar eller nåt sånt där”. Vidare säger hon ”Ja dom förstärker liksom heteronormen på nåt vis, dom här dikotomierna”.

Även informant 3 liksom informant 1 talar om den sexualiserade synen på HBT personer inom media och säger ”att det händer ganska mycket inom media nu, att man börjar bli mer medveten om att man har haft en ganska sexualiserad syn på HBT överhuvudtaget alltså det händer ganska mycket inom samhället överhuvudtaget man pratar om HBT men... ja visst så är det väl lite så, man visar upp bilder på nakna män i tajta (hör ej vad som sägs) eller en kyss eller nånting”.

8.3 Socialt konstruerat eller biologiskt?

Enligt Goode (2005) finns det främst två inriktningar då det gäller synen på sexuell läggning, det ena är essensialism som utgår från att sexualitet är något inneboende biologiskt i individen, vilket är opåverkligt. Det andra är konstruktivismen som menar att sexualitet är socialt och kulturellt konstruerat. Sexualitet är enligt konstruktivisterna något som inte är givet, inte något biologiskt som är oföränderligt utan sexualitet är något som är konstruerat utifrån människans ”råmaterial”.

Informant 1 säger att ”det är ju både och den verkar ju i ett socialt sammanhang, men i grunden tror jag att den är en biologisk faktor så den föds vi med”. Hon menar ”att en del känner ju själva att dom föds hundra procent hetero och är det hela livet och det känner man redan tidigt, i fem- sex- sju års åldern”. Hon talar vidare om att ”jag nog lutar mer och mer åt att det finns en biologisk variation med mera i en population, att det finns alltid de här procenten som avviker och det slår ju igenom i alla, eftersom det finns i alla kulturer, genom historien finns även homosexuellt beteende bland andra biologiska varelser”. Detta stämmer överens med Goode (2005) som talar om att essensialister anser att sexualitet existerar i mer eller mindre fast form, överallt och för alltid. Essensialism står även för att sexuella normer, beteenden och seder varierar mellan samhällen och över tid.

Informant 1 talar även om att ”det finns forskningsstöd för att det faktiskt är en, speciellt manligt homosexuellt beteende finns det ju faktiskt stöd för att det är en biologisk koppling som är tydlig, tror man lesbiskhet är mycket svårare att förklara ur ett biologiskt perspektiv hittills”.

Informant 2 står för det andra synsättet dvs. det konstruktivistiska som Goode (2005) talar om. Informanten anser att "sexualiteten är social, jag tror att samhällets normer och värderingar som visar vad, som gör inriktningen, om man lever i ett samhälle där, det finns en större öppenhet och att heteronormen inte är lika stark så tror jag att fler skulle kunna... alltså skulle kunna se dom känslorna hos sig själva och också att det finns en annan möjlighet för ett tillåtande, en tillåtande attityd så tror jag att man också kan, kan få ändra sig och känna efter mer än vad man kan idag". Detta stämmer med Goode (2005) som talar om konstruktivister ställer frågor om tillskrivande av mening kring människors sexualitet och vad samhället konstruerat som acceptabelt och icke acceptabelt och att detta varierar från person, kultur, sammanhang och mellan olika samhällen. Sexuell mening existerar inte inneboende i en given akt utan sexuell mening är snarare tolkad genom ett fenomen eller beteende i samhället

Informant 3 är liksom Informant 2 konstruktivist. Angående sexualiteten säger informant 3 "jag tycker att den är socialt konstruerad faktiskt, och det ... och sen vet jag att det finns många som inte tycker samma som jag men som jag skulle se det så är det en social konstruktion, jag är ganska influerad av queorteorierna så allt är konstruerat". Enligt Goode (2005) är kategorierna homosexualitet och heterosexualitet konstruerade på olika sätt i olika samhällen men att dessa kategorier alltid är laddade med positiv eller negativ mening.

Vidare talar informant 3 om "vi lever i ett samhälle som är väldigt heteronormativt och så där och ja, dels det här att det finns två kön och sen att man ska attraheras av varandra det är ingenting som är givet, jag vet inte, jag tror att den här heterosexualiteten och homosexualitet det är liksom två motpoler mot varandra som är ganska konstruerat av vårt samhälle i sig att många väljer den enkla vägen". Informant 3 menar även att "om man tittar tillbaka i historien så liksom, ta antiken till exempel den här homosexualiteten som fanns, själva begreppen homo- och heterosexualitet är ganska nya i vår tid och tittar man på antiken så liksom äktenskapen där var ju till för att få barn eller avkommor och sen så kanske man hade sexuella förhållanden med någon av samma kön".

8.4 Fält

Enligt Bourdieu är ett fält är något som uppstår när människor strider om gemensamma symboliska och materiella tillgångar, vilket överensstämmer med informant 1 som talar om att "RFSL är ju, RFSU känner jag dåligt till men dom har ju genom historien dragit, varit väldigt drivande.. alltså från efterkrigstiden och framåt sen bildas RFSL någon gång på 50-talet och dom har ju stöttat varandra dom här två.. men jag har dålig koll på RFSU men dom har ju spelat roll naturligtvis".

Detta stämmer även med vad Informant 2 säger, han säger "Intressenter, ja alltså när det handlar om HBT så finns det ju en mängd olika intressenter vi har ju RFSL-klustret om man pratar om dels lokalavdelningar inom RFSL och sen så finns det RFSL på riks och sen finns det RFSL ungdom och sen så finns det RFSL ungdoms lokalavdelningar, sen finns det undergrupper av lokalavdelningarna och sen finns SFQ som är studentorganisationen plus partinätverk och olika alltså mer lokala varianter med specialiserade mottagningar och sådär, så det finns ju en uppsjö av olika grupper, intressenter, sammanslutningar".

Informant 2 talar vidare om exempel på resurser och tillgångar som man vill åt såsom projektmedel och stadsbidrag till HBT organisationer. Pengar är alltså det centrala då detta genererar makt. Informant 2 menar "att de mesta pengarna går till RFSL men att detta kanske kommer att ändras då HBT- sexualitet blir mer och mer normaliserat och att staten då kanske tycker att pengarna inte behövs lika mycket".

Enligt Bourdieu kan Fält förklaras som ett kraftfält eller kampfält där man kämpar om vissa tillgångar och där de som kämpar erkänner att det finns vissa tillgångar. Utan en strid finns alltså inget fält, fältet måste få erkännande från andra som också begär samma fält.

Informant 1 talar även om att det de på senaste åren har uppstått medieintressenter, informant 1 säger ”QX det har blivit liksom en stark gaykanal kan man säga.. det är ju starkt förslag, ett varumärke så att dom har ju litegrann tagit över RFSL: s roll tycker jag som opinionsbildare eller det har dom gjort... sen finns personer, det finns en del författare också som har skrivit, så att där just när det gäller medieutrymme så tror jag att QX har tagit över RFSL: s roll och RFSL: s roll är ju inte att vara i media egentligen utan det är ju att bedriva politisk påverkan gentemot politiker och organisationer”.

Bourdieu (Broady 1990) menar att fält inte uppstår om någon människa i sin ensamhet brukar vissa intressen och hedrar vissa värden utan ett fält förutsätter specialister, institutioner, och erkända värdehierarkier. Informanten 1 talar även om transpersoners kamp inom gruppen och säger då ” Alltså det finns nog homosexuella, homo bi som tycker att den gruppen inte överhuvudtaget hör ihop med, har inget med sexuell läggning att göra och det har det ju egentligen inte men dom finns ändå med eftersom det liksom är ett uttryck för en annorlunda identitet eller.. minoritet eller så att det är ju iallafall, vad kan det vara fem- åtta år sedan som RFSL övergick till och vara inkludera transpersoner”.

Vidare menar informant 1 ”den här frågan har ju inte riktigt varit på tapeten och det tror jag nog att dom själva skulle nog säga att det är en grupp som har varit ignorerad av både det vanliga samhället och även av gayrörelsen, det tror jag nog men jag tycker nog också att vi har blivit bättre på att förstå dom här frågorna inom HBT också det tror jag, men jaa, nej men det är ett väldigt utsatt läge och vara transexuell det tror jag överallt”. Detta kan kopplas till Bourdieu (Broady 1990) som talar om att det förekommer strider inom fältet, vilket är en kamp om legitimitet och vilken verklighet som skall existera. Vissa intressenter kommer in i fältet medan andra förändras och vissa blir exkluderade. Vad som avgör om något får bli en del av fältet beror på värdehierarkin, vilken bestäms internt.

Vidare menar informant 1 att transpersoner försöker få mer makt inom HBT gruppen och menar då ” Ja dom försöker få inflytande, dels för transfrågor och sen är det ju några personer som är väldigt drivande inom styrelsen då, inte lokalt utan då tänker jag på riksnivå, ja vad ska jag säga jag tror att dom själv upplever att dom slår pannan blodig ibland därför att deras frågor är.... ja det är svårt jag tror att dom ibland många transexuella söker sig också att bilda egna organisationer men dom är så få vet du så dom får inget riktigt genomslag”. Informant 1 talar vidare om vad transpersoner kämpar om ”Jag tror att man vill, alltså för dom handlar det om dels om att bli synliggjorda och respekterade men sen handlar det ju delvis också om en lagstiftning som dom uppfattar som väldigt diskriminerande”.

Informant 3 talar om att det är bidragsmedlen som är de resurser som HBT organisationerna strider om och hon säger då ”vi vill ju ha bidragsmedel så klart de är ju det vi lever”. Vilket överensstämmer med Bourdieu då han talar om att fältet måste vara autonomt dvs. att det måste finnas en typ av tillgångar som alla är överens om och mot vilka alla kämpar. Men någon dock inte informant 3 att det finns, hon säger ”inre strid tror jag inte att det finns riktigt så utan vi blir tilldelade våra pengar, det är inte så att vi slåss om dom”.

Informant 3 tror dock inte att det finns någon inre strid då pengarna tilldelas mellan de olika intressenterna. Bögarna har enligt informanten också en viktig roll till möjligheterna att tillskansa sig makt inom krogvärlden då dessa traditionellt sett har mest pengar. Hon säger ” i

krogvärlden så vill man ha dit dom som har pengar och det är väl kanske bögarna då som man vill ha så då försöker man locka bögarna för oftast är det dom som har mest pengar”

8.5 Kapital

Enligt Bourdieu (Broady 1988) finns det symboliskt, kulturellt, ekonomiskt och socialt kapital. Det symboliska kapitalet är det som i sociala grupper erkänns som värdefullt och tillskrivs värde i kollektivet. Det kulturella kapitalet hänger ihop med det symboliska kapitalet och kan förvärvas och öka en persons status genom exempelvis utbildning och kunskap. Det ekonomiska kapitalet handlar om ekonomiska tillgångar och det sociala kapitalet om nätverk och kontakter.

Informant 1 talar om det sociala kapitalet och hon menar då att lesbiska har ett mindre socialt nätverk än heterosexuella kvinnor, hon säger ” om man är lesbisk så har man ju ofta mindre nätverk än sina heterosexuella systrar kanske”. Informant 1 talar även om kulturellt kapital och säger då ”jag tror många gånger att det liksom ändå har en drivkraft för många homosexuella kvinnor att utbilda sig, att skapa sig en position”. Hon talar vidare om homosexuella män och menar att ”bögar har ju av tradition gjort karriär inom affärer, frisörer, skönhet och hela den modeindustrin, delvis inom ,ja kultur”.

Vidare talar informant 1 om lesbiska kvinnor och menar ”Lesbiska kvinnor har ju oftast funnits inom jaa, naturligtvis skolan men framförallt kanske ja vart finns det lesbiska kvinnor? Lite mer traditionella manliga jobb kanske och även forskare och men mmm.. alltså utbildning det är ett bra det tror jag”.

Informant 1 tror att klass, position och utbildning är mycket viktigt för att få makt och erkännande inom gruppen och säger ” ju mer socialt stöd du har och ju lättare är det, du får en bättre position som öppen, det tror jag faktiskt.. tvärt om vad många tror men så är det nog, jaaa oavsett vad man jobbar med, därmed inte sagt att man går omkring med ett plakat va men just det här att i dom närmaste kretsarna, familj, vänner, arbetskamrater det tror jag är jätteviktigt när det gäller liksom det här med position. Är du trygg i en arbetsgrupp då mår du ju bra. Utbildning och position.... alltså klass och utbildning är ju som allting annat otroligt viktigt. Ekonomiskt vet jag inte, man brukar ju prata om att bögar dom har inte barn, dom har inte försörjningsbörda och vissa lesbiska också och bra inkomster, att de har mycket pengar för att dom inte har försörjningsbörda, traditionellt då.... och så är det va men nu kommer det mer och mer ungar inom dom här kretsarna också”.

Informant 2 talar om att det inte finns några tillgångar inom HBT som skiljer sig från samhället i övrigt, det som premieras i samhället premieras även inom HBT gruppen, han säger ” Nej, inte vad jag kan komma på faktiskt... jag sitter och funderar på om det finns nånting som är... nej, jag kan faktiskt inte komma på någonting som väger tungt i HBT kretsar.... jag tror inte det, inte, inte i alltså inte (hörs ej vad som sägs) positionerar HBT gruppen på nåt annat sätt än resten av samhället”. Vidare angående pengar och sociala kontakter säger informant 2 ” Jag tror inte att det skiljer sig sig åt från samhället i stort, det skulle jag inte säga att det gör”.

Informant 3 anser att utbildning och en högt uppsatt position är viktiga tillgångar inom HBT och säger ” Ååå som jag sa utbildning eller högt uppsatt position det är ju ofta bra att ha liksom, har du varit i Pridehouse och föreläst så då står du ju högt upp på mångas lista eh.. och så sen pengar såklart spelar väl ofta in, men det behöver inte vara så så länge du liksom har ditt namn”. Detta stämmer överens med Bourdieu (Broady 1988) i det han definierar som

kulturellt kapital. Kapital som resurs är alltid ett föremål för strider och därför utvecklas strategier av grupper för att öka det egna värdet och den egna makten.

Informant 3 menar vidare att utseendet är speciellt viktigt inom HBT världen vilket främst är centralt inom bögarnas modevärld och säger ”utseende kan också spela, just det här att vara någon.. är bra att vara inom HBT världen, utseende är speciellt, är det här liksom”.

8.6 Habitus

Habitus får människan enligt Bourdieu (Broady 1988) genom socialisationen och är sociala strukturer inom oss. Habitus är det system av ordning som tillåter människor att handla, tänka och att orientera sig i den sociala världen, habitus kan alltså beskrivas som normer. Habitus genererar strategier/tillvägagångssätt på individnivå.

Informant 1 menar att de regler som finns i samhället i övrigt även gäller inom HBT vilket beror på att synen på HBT sexualitet har ändrats över tid. Hon säger ”som en heterosexuell feminin kvinna skulle ha, det är ganska ovanligt även om det finns massa med feminina lesbiska tjejer men dom har liksom inte riktigt den koden, klädkoden och uttryck, traditionellt inte utan dom har lite mer en androgyn stil men nu kommer det också hyperfeminina lesbiska tjejer också så att det är liksom, på det sättet lite kul, det finns ändå en slags tillåtande, man får vara lite som man är men det hänger ihop med samhället i övrigt. Nu kanske det händer saker i samhället, ja vi får se någonstans så tror jag ändå attityder och sånt påverkas av samhällsutvecklingen även inom HBT”.

Vidare talar informant 1 om samhällsstrukturer gällande män och kvinnor, informanten säger ”med överhuvudtaget bortsett nu från homo eller hetero så är det ju liksom alltid mer okej för killar att ha fler sexpartners, alltså det är en mer fjäder i hatten för en kvinna är det, kan det vara det, men ofta har det ju liksom helt andra innebörder, att man är lite mer slampig, ja så det är en fulare klang i det”. Detta kan kopplas till habitus som enligt Bourdieu (Broady 1988) kan förklaras som människans tolkningsram som vi inte vet om att vi har såsom strategier, det är som ett praktiskt sinne, ett förhållningssätt till hur vi ska bete oss.

Informant 3 tycker inte att det är någon skillnad mellan killar och tjejer då det handlar om antalet sexpartners utan det är istället status att man har haft många sexpartners och provat på, detta är främst något som hon tror finns inom HBT världen och inte samhället i övrigt, hon säger ”samtidigt som om man jämför heterotjejer och HBT -tjejer så alltså, det finns ju en helt annan syn på sex för att många, det är okej att ha många partners kanske inte för länge för att till att slut.. ändå för att hitta nån så att du inte är ute på krogen när du är femtio år och får leva ensam för resten av ditt liv men jämför man med heterotjejer så gärna får den här horstämpeln på sig så det kan vara status på ett annat sätt i flatvärlden” och vidare ”det är mer okej att ha lösa förbindelser”

Habitus är ett kapital som kan ses som ett kollektivt begrepp som inte handlar om en rationell ekonomisk människa utan det är ett system av dispositioner som tillåter människor att tänka, handla och orientera sig i den sociala världen, det är normer internaliserat inom oss. (Broady 1988). Informant 2 menar att det är de patriarkala strukturerna som också gäller inom HBT gruppen men att det inom HBT lämnas större utrymme att vara annorlunda än vad det finns i andra grupper eller i andra delar av samhället, informanten säger ”det är dom patriarkala strukturerna som gäller även inom HBT gruppen så klart och det är ju det som, jag ska inte säga att det är bra att efterfölja för jag tycker att inom HBT gruppen så finns det betydligt mer alltså, betydligt större möjlighet att vara lite mer som man faktiskt själv är än vad det finns i

andra grupper eller andra delar av samhället.... men det är klart att det finns normer och föreställningar som påverkar även inom den här gruppen”.

De patriarkala strukturerna stämmer överens med Bourdieu (Broady 1988) som talar om att habitus har fasta strukturer vilket gör att det kan vara svårt att förändra men att det dock inte är oföränderligt. Bourdieu talar även om att könsrollsmönster är determinerade och därmed svåra att förändra eftersom strukturer styrs strukturalistiskt. Strukturerna görs till människans egna och sedan tror människan att hon är oberoende av dem, habitus är inte enbart ett inre tvång. Människan kan ta sig ur sitt habitus men få lyckas. Habitus är inte personers individuella mönster utan snarare ett system av dispositioner som utgör ett mönster, habitus är ett kollektivt begrepp, detta för att kunna accepteras inom fältet och bli en del utav det.

Enligt vår hypotes tror vi att den heterosexuella normen utifrån ett existerande patriarkat avgör vilka resurser som har värde inom HBT fältet, därför tror vi att den bisexuella gruppen har mer makt att konstruera fältet samt styra sexualitetens normer och förväntningar då de står närmast den heterosexuella normen. I vår mothypotes tror vi å andra sidan att den homosexuella gruppen är starkast inom HBT fältet eftersom de historiskt har haft och har en starkare organisering och ett större antal medlemmar genom exempelvis RFSL.

Informant 1 säger ”jag tror mer på alltså min uppfattning alltså bisexuella dom märks inte så mycket”. Vidare säger informanten ”jag vill nog säga att gruppen bi är inte stark på det sättet för den är inte så uttalad, men däremot förmodligen är de flesta homo har någon gång eller känner sig som bi, men det är enklare att säga att man är homo eller därför att då, jaaa... så att mothypotesen är den som jag tror ligger närmast sanningen”. Vidare menar informant 1 ”jag tror att många som kommer ut i gayvärlden dom börjar att kalla sig för bi för det känns mindre kontroversiellt så där och tror det är lättare att förklarar för vänner och familjen så att jaa, jag är lite bi”.

Informant 2 talar om att ”den homosexuella gruppen, homosexuella män, manliga homosexuella män i synnerhet är starkare inom HBT gruppen än övriga grupper men jag tror inte att det har att göra med att dom är fler eller att dom har haft en starkare organisering historiskt sett utan att jag tror att det är den gruppen, alltså oavsett det så tror jag det är den homosexuella gruppen som är starkast”. Informant 2 talar vidare kopplat till patriarkatet och säger ”ja, dels patriarkatet och sen det här med att det finns normer i samhället som säger att man ska ju vara intresserad av personer av motsatt kön men... men om det är så att man är intresserade av personer av samma kön så är det väl okej, men det får inte vara någonting mittemellan liksom och det har ju också att göra med det här med alltså, socialt eller biologiskt, social eller biologisk sexualitet”.

Vidare menar informant 2 ”att man ser att det är antingen eller det kan ju inte vara inneboende hos alla för många ser ju sexualiteten som biologisk och det kan ju inte vara inneboende hos alla att vara mittemellan liksom”. Informant 2 vill även tillägga ”det är intressant att höra dom bisexuella står närmre den heterosexuella normen men det gör att inom HBT gruppen så kan ju bisexuella ses som svikare”. Informanten försätter ”från majoritetssamhället kan det finnas någon annan respekt för bisexuella kan vara, uppfattas som ja, men dom testar bara eller att ja, men det är väl ganska många som är hetero som har legat med nån av samma kön liksom, det kanske inte är sån himla stor grej men jag skulle nog ändå sätta mina kort på homosexuella faktiskt”. Informanten avslutar med att säga ”ja, det är normer och patriarkala strukturer som styr och det är mitt slutgiltiga svar”.

Informant 3:s åsikter angående vår hypotes är ”jag kan ju hålla med om att en heterosexuell norm utifrån ett existerande patriarkat avgör vilka resurser som är värda eh.. men jag vet inte om bisexuella mer har mer makt... eh för att som jag sa tidigare liksom att även, inom HBT gruppen har ju inte bisexuella så stor makt men jag tror väl inte att bisexuella har mer makt eller står närmare normen överhuvudtaget i samhället.. för att om vi tar det här med dikotomi, hetero homo är du inte hetero så får du vara homo... är du någonting däremellan så blir du väldigt hotfull eller ja, då vet man inte vart man ska placera dig någonstans”

Informant 3 talar vidare angående vår mothypotes ”ja, den håller jag med om”. Hon förklarar vidare att det även beror på normer och säger ” Ja dels det alltså därför att när RFSL bildades 1950 så var det ju liksom en bögklubb och sen så har lesbiska fått vara med på nåder ungefär och nu arbetar vi feministiskt i alla fall men från början så var det ju en bögklubb och homosexuella är bög i väldigt många människors ögon”

Vi anser att HBT gruppen kan ses som ett fält i det större sexualitetens fält eftersom det finns olika intressenter som strider om symboliska och materiella tillgångar såsom makt, resurser och status vilket överrensstämmer med Bourdieu (Broady 1990) som menar att ett fält är något som uppstår när människor strider om gemensamma symboliska och materiella tillgångar. Detta stämmer med vad Informant 2 säger ”Intressenter, ja alltså när det handlar om HBT så finns det ju en mängd olika intressenter vi har ju RFSL-klustret om man pratar om dels lokalavdelningar inom RFSL och sen så finns det RFSL på riks och sen finns det RFSL ungdom och sen så finns det RFSL ungdoms lokalavdelningar, sen finns det undergrupper av lokalavdelningarna” Informant 3 talar om att det främst är bidragsmedlen som är de resurser som HBT organisationerna strider om och hon säger då ”vi vill ju ha bidragsmedel så klart de är ju det vi lever”.

Vi kan även se att det finns värdehierarkier inom fältet där de homosexuella männen tillskrivs högst värde och status framför lesbiska, bisexuella och transpersoner. Det gemensamma som står på spel är kampen för normalisering. Informant 1 talar om vad transpersoner kämpar om ”Jag tror att man vill, alltså för dom handlar det om dels om att bli synliggjorda och respekterade men sen handlar det ju delvis också om en lagstiftning som dom uppfattar som väldigt diskriminerande”.

Detta är också något Bourdieu (Broady 1990) tar upp då han talar om att strider förekommer inom fältet, vilka är en kamp om legitimitet och vilken verklighet som skall existera. Vissa intressenter kommer in i fältet medan andra förändras och vissa blir exkluderade. Vad som avgör om något får bli en del av fältet beror på värdehierarkin, vilken bestäms internt. Informant 2 talar om att ”den homosexuella gruppen, homosexuella män, manliga homosexuella män i synnerhet är starkare inom HBT gruppen än övriga grupper”. Vidare menar informant 2 att ”det är ju homosexuella som någonstans är normen inom HBT, det märks ju också i vilken ordning de står i förkortningen HBT”. Informant 1 talar om transexuellas ställning ”jag tror att transexuella är de som kommit in sist och det kanske också dom som har det svårast och dom är mest udda”.

För att ett område ska kunna ses som ett fält enligt Bourdieu (Broady 1998) krävs att det finns en väl utvecklad autonomi vilket menas med självständighet i förhållande till andra fält och omvärlden. Vi anser utifrån detta att HBT fältet kan ses som autonomt dvs. att individer, institutioner och grupper inom fältet alla kämpar om makt, ekonomiskt kapital och normalisering samt att man kämpar mot heteronormen som finns inom sexualitetens fält och samhället för övrigt. Informant 1 tror att klass, position och utbildning är mycket viktigt för att få makt och erkännande inom gruppen och säger ”Utbildning och position.... alltså klass

och utbildning är ju som allting annat otroligt viktigt”. Informant 2 talar om att ”det finns enormt många normer som styr sexualiteten och identitet skapas efter det absolut, den största normen och som vi snarare ser som något slags paraplybegrepp handlar om normer, det är ju heteronormen”

9. DISKUSSION

Vi har tydligt märkt att det är heterosexuella patriarkala könsnormerna som genomsyrar HBT. Våra informanter har alla talat om att den homosexuelle maskulina mannen är den som premieras och har mest makt inom gruppen och i de flesta kontexter. Vi har vidare sett att tvåsamhetsnormen råder inom HBT liksom i övriga samhället dvs. att människor bör ha en partner. Inom HBT gruppen ska du enligt informant 3 helst vara homosexuell och man, ha en partner och ha sex enligt normen dvs. sex som inte är avvikande s.k. vaniljsex.

Vi kan alltså se att de patriarkala könsnormerna i samhället i stort mycket väl genomsyrar HBT som fält dock ger HBT gruppen och då främst RFSL en bild av tolerans och öppenhet gentemot människor som avviker från samhällets normer. Men trots detta har vi sett under våra intervjuer att denna öppenhet och tolerans inte är så självklar och tydlig som den framställs. Dock kan vi se att detta kan beror på en generationsskillnad då vi tycker oss se att de något yngre informanterna kan och vill se att det finns en maktskillnad inom gruppen. Den yngre generationen inom RFSL tycks tillsammans i större utsträckning se sig som avvikare från samhällets normer och att de alla oavsett om de är homo, bi eller transpersoner kämpar gemensamt för att komma ur sitt underläge.

Vår första informant ville inte riktigt till en början se att det finns skillnader i makt inom gruppen utan detta kom fram efter flertalet följdfrågor då informanten upplyste oss om att bögar har mest makt inom gruppen HBT. Vi upplevde ett motstånd från dess att informanten fick våra intervjufrågor vilka uppfattades som alltför teoretiska, efter flertalet ändringar genomfördes intervjun, men under intervjun fanns fortfarande en negativ inställning till frågorna.

Vi frågar oss vad detta kan beror på då informanten själv erbjöd sig att ställa upp på intervjun och vi uppfattade informanten som positivt inställd. Kan det bero på att hon tog frågorna personligt, som kritik mot henne själv och gruppen HBT men vad är det som säger att vi som intervjuare är heterosexuella, vi hade inte uppgett vår sexuella läggning eller könsidentitet? Kanske det även kan bero på att hon satt i styrelsen för RFSL och att hon då inte vill ge en bild av det finns motsättningar och skillnader inom gruppen? Om det nu var så att dessa skillnader inom gruppen för henne var obekanta varför fick vi då inte en annan respons efter följdfrågorna då dessa motsättningar inom gruppen synliggjordes och diskuterades? Vi anser att i och med att denna problematik synliggjordes borde hon kanske ha blivit mer öppen för dialog kring dessa frågor då det borde vara av stor vikt av arbetet för jämlikhet inom RFSL.

Det finns främst två inriktningar på synsättet att se på sexuell läggning, essentialism och konstruktivism. Det råder delade meningar bland våra informanter där informant 1 som är en medelålders kvinna lutar åt det essentialistiska synsättet medan informant 2 som är en ung man och informant 3 som är en ung kvinna stödjer det konstruktivistiska synsättet. Vi frågar oss om detta kan bero på att informanterna tillhör olika generationer. Vi tror att yngre generationer kan ha en mer öppen syn och inställning till sexualitet då dessa frågor diskuteras mer idag.

Kan det vara så att det essentialistiska synsättet är en enklare ”utväg” för att förklara sexuell läggning, då den tar bort det personliga valet dvs. att man inte har valt sin sexuella läggning och att den är opåverkbar? Kan det kanske också vara så att det finns en negativ klang att vara konstruktivist, att människor tror att konstruktivismen står för att människan själv har valt sin sexuella läggning? Vi anser dock att det inte är kärnan utan att det främst handlar om

samhällets normer som har internaliserats inom oss. Lever man i ett öppet samhälle är det enklare att tillåta sig själv att inte begränsas av normer och värderingar.

Informant 3 talade om patriarkala könsnormer som genomsyrar HBT gruppen och exemplifierar med transexuella personer som har genomgått könsbyte, där kvinna till man transexuella har mindre status och makt än vad man till kvinna transexuella har. Detta beror enligt henne på att om du en gång har varit biologisk man så är statusen högre. Vi kan se att de patriarkala könsnormerna finns inom hela HBT liksom samhället i övrigt. Männerna har makten och inom HBT gruppen är det den maskulina bögen som premieras.

Bourdieu's begrepp habitus kan ses som sociala strukturer som är internaliserade i människan. De blir som inristade vanor, normer och handlingar som människan till stor del är omedveten om. Vi anser att habitus därför stämmer överrens med de patriarkala strukturerna som finns i samhället, som styr vad som är okej för kvinnor respektive män, hur man ska bete sig inom sexualitetens fält.

Vi kan se att det inom HBT är samma kapitalformer som värdesätts liksom i samhället i övrigt. Utbildning, ekonomiska medel och socialt nätverk är de kapitalformer som har värde i kampen om makt och dominans inom gruppen HBT. Transpersoner tycks alltid ha minst makt oavsett kontext, vilket beror på att de avviker mest från normen och av samhället ses som ”socialt udda”, därefter kan vi se att bisexuella blir misstänkliggjorda inom gruppen HBT då de inte är homosexuella vilket är normen inom HBT. Återigen ser vi att det är den homosexuella manliga mannen som har mest makt oavsett kontext då detta styrs av den patriarkala könsnormen som genomsyrat vårt samhälle under historien.

Organisering handlar om att agera tillsammans för att skapa makt och status hos grupper. Genom organisering skapas en vi-känsla och samhörighet vilket överrensstämmer med våra informanternas berättelser, detta påverkar också identitetsskapandet positivt. Vi kan även se att media till viss del påverkat identitetsskapandet på ett positivt sätt då de har framhävt flera HBT personer såsom Eva Dahlgren och Efva Attling, Babsan, Jonas Gardell och Mark Levengood m.fl. vilket har synliggjort HBT sexualitet.

I vårt arbete har vi märkt att identifieringen inom HBT som grupp inte är så stark, där de homosexuella har mest makt och samtidigt svårare att identifiera sig med transpersoner. Detta kan återigen vara en generationsfråga då bögar länge har kämpat och organiserat sig i samhället och kommit långt i sin kamp för att normalisera homosexualitet. Vi tror likt våra informanter att detta kan göra med att de homosexuella kan ha en känsla av att transpersonerna försvårar denna kamp då de står längst från samhällets normer.

Frågan som vi då ställer oss är om exempelvis RFSL är en stark organisering då medlemmarna har svårt att identifiera sig med varandra och då det är bögar som premieras? Vi tror att det kan vara så att bisexuella och transpersoner finner sig i detta underläge och ser att de blir starkare tillsammans med de homosexuella än att stå ensamma då de homosexuella har kommit långt i sin kamp om status och makt i samhället.

Bourdieu (Broady 1988) talar om att ett fält består av flera intressenter som alla strider om gemensamma symboliska och materiella tillgångar samt att alla är överrens om de resurser man strider om. Vi kan se att det finns flera intressenter inom HBT fältet som våra informanter givit exempel på såsom RFSL, RFSL ungdom, RFSL riks, RFSL ungdom lokalavdelningar, QX m.fl. De resurser som det kämpas om inom HBT fältet är främst

ekonomiska medel i form utav projektmedel och statsbidrag, vilket leder till makt och dominans inom fältet.

Vi kan även se att det finns en kamp mellan homo- bi- och transexuella personer inom HBT gruppen, denna kamp är dock något som våra informanter inte till en början uttalade och bekräftade, detta lyftes fram först efter följdfrågor. Vi tror att de utåt vill framstå som en enad grupp som tillsammans kämpar för normalisering och att de vill framstå som en grupp som är öppna för olikheter och emot diskriminering, vilket de också är. Men vi kan ändå se att det finns en slags särbehandling och ett osynliggörande delvis utifrån patriarkatet, då kvinnorna såsom de lesbiska och bisexuella kvinnorna hamnar i skymundan för de homosexuella männens kamp.

Vi finner att transpersoner är lägst ned i hierarkin inom HBT och att de missgynnas och osynliggörs eftersom vissa homosexuella män ser transpersoner som ett hot mot den makt de har tillskansat sig genom sin långa kamp för normalisering och acceptans i samhället. Transpersoners normbrott är extra tydligt och därmed sänks HBT gruppens status. Exempel på särbehandlingen som kvinnor och transpersoner utsätts för är att politiska frågor rörande dessa grupper inte prioriteras utan det är bögnas kamp som främst förs fram. När vi diskuterat detta med våra informanter har det framgått att detta även till stor del är en generationsfråga, där den äldre generationen bögar tycks ha svårare att identifiera sig med bi- och transpersoner, medan de yngre mer ser sig som en grupp som tillsammans avviker från samhällets normer.

Utifrån detta anser vi att det tydligt finns en kamp mellan olika HBT organisationer där alla strider om gemensamma tillgångar och då främst i form av ekonomiska medel. Vi kan också se att det finns en osynliggjord kamp inom fältet HBT som inte är uttalad där homo- bi- och transpersoner strider om makt och erkännande inom gruppen och i samhället. HBT som grupp strider om symboliska och materiella tillgångar såsom makt, normalisering och ekonomiska resurser men vi anser även att det pågår en kamp mellan dessa sexualiteter då främst om symboliska tillgångar såsom makt och normalisering där de homosexuella männen står högst i hierarkin och de transexuella lägst.

Enligt vår hypotes tror vi att den heterosexuella normen utifrån ett existerande patriarkat avgör vilka resurser som har värde inom HBT fältet, därför tror vi att den bisexuella gruppen har mer makt att konstruera fältet samt styra sexualitetens normer och förväntningar då de står närmast den heterosexuella normen.

Utifrån vår undersökning har vi kommit fram till att de patriarkala normerna genomsyrar samhället och HBT gruppen, även den heterosexuella normen styr men inte inom HBT då de homosexuella har störst makt som då egentligen avviker mycket från den heterosexuella normen. Därmed har den bisexuella gruppen lite makt att konstruera HBT fältet och dess normer då de inte riktigt passar in, de är varken homo eller hetero och de tar då inte mycket plats inom HBT. Dock verkar det som att de bisexuella i en del fall kan smälta in bättre i samhället, speciellt när de har en partner av motsatt kön män även vid samma kön, människor kan då mer se dem som att de experimenterar lite med sexualiteten fastän de egentligen är heterosexuella. Informant 1 sa även att till en början kan vara lättare att ”komma ut” som bisexuell då detta inte avviker så markant från den heterosexuella normen.

Vi tror att synen på dikotomierna som informant 3 talade om såsom heterosexuell och homosexuell påverkar mycket. Vi tror därmed att det är enklare för människor att sätta in personer i fack såsom homo och hetero. De bisexuella hamnar då utanför, de passar inte in

någonstans och kanske därför inte tas på samma allvar inom HBT- gruppen och så även i samhället där de som ovan beskrivet ses som att de går igenom en experimentell period. Vi kan se att det finns fler dikotomier såsom kön där människan antingen är man eller kvinna. Detta tror vi är en stor bidragande orsak till att transpersoner har lite makt inom HBT och i samhället, de går inte att "sätta" i ett fack, de blir socialt avvikande. Inom HBT har det framgått tydligt att de har lite makt att konstruera och få makt inom fältet, främst bland den äldre generationen. Deras politiska frågor förs fram i mindre utsträckning än de homosexuellas och de har inte kommit lika långt i sin kamp för normalisering.

Enligt vår mothypotes tror vi å andra sidan att den homosexuella gruppen är starkast inom HBT fältet eftersom de historiskt har haft och har en starkare organisering och ett större antal medlemmar genom exempelvis RFSL. Denna mothypotes verkade vara närmare sanningen än vår hypotes. Det har tydligt framgått i vår undersökning att de homosexuella har mest makt att konstruera fältet HBT då de är flera och länge har fört en kamp för normalisering men vi tror även likt informant 2 att detta även kan bero på de patriarkala strukturerna som finns i vårt samhälle där männen premieras och därmed får mer makt. Även bland de heterosexuella är det männen som tar mest plats, vilket vi tror kan bero på dels patriarkatet men även på att bögarna under en längre tid har fört sin kamp och synliggjorts i samhället. Både informant 1 och 3 instämde med vår mothypotes och talade om den långa kampen bögarna fört och att de har mest makt.

Vi har därmed kommit fram till en coda; de patriarkala strukturerna som finns i samhället även genomsyrar HBT fältet vilket gör att männen premieras även inom HBT. Därmed anser vi att de maskulina homosexuella männen har mest makt och inflytande att konstruera HBT fältet.

Genom vårt arbete har vi alltså kommit fram till att HBT gruppen kan ses som ett fält eftersom det finns olika intressenter som strider om symboliska och materiella tillgångar såsom makt, resurser och status. Det finns även värdehierarkier inom fältet där de homosexuella männen tillskrivs högst värde och status framför lesbiska, bisexuella och transpersoner. Det gemensamma som står på spel är kampen för normalisering. Vi anser utifrån vårt perspektiv att fältet är autonomt dvs. att individer, institutioner och grupper inom fältet alla kämpar om makt, ekonomiskt kapital och normalisering samt att man kämpar mot heteronormen som finns inom sexualitetens fält och samhället för övrigt.

I frågan om sexualitet är socialt konstruerat eller biologiskt har vi märkt att det tycks vara en generationsfråga där den yngre generationen till större del står för att sexualiteten är socialt konstruerad och den äldre generationen för att sexualitet är biologisk. Utbildning, ekonomiskt kapital och sociala kontakter är de kapitalformer som har värde inom HBT liksom i samhället för övrigt. Vi kan även se att det finns en ojäm maktrelation inom gruppen som framförallt styrs av de patriarkala strukturerna i samhället och att den manliga homosexuella mannen därmed har mest makt att konstruera fältet, där de bisexuella till stor del är osynliggjorda och transpersonerna har minst makt i de flesta kontexter.

Vi kan se att organiseringen inom HBT gruppen inte är så stark som den utåt framstår som. Detta grundar vi på att dem inom gruppen har olika möjligheter till makt och inflytande där de bisexuella och transexuella står lägst i hierarkin. Graden av organiseringen påverkas av möjligheterna att identifiera sig med varandra, det har i våra intervjuer tydligt framgått att de homosexuella kan ha svårt att identifiera sig med transexuella och bisexuella personer. Vilket till stor del beror på att de kommit längre i sin kamp för normalisering och de transexuella

fortfarande avviker strakt från samhällets normer. Gällande de bisexuella så anses de många gånger vara "varken eller", de passar inte in "fullt ut".

Trots att de transexuella har minst makt inom gruppen så tror vi att de vinner på att vara organiserade inom HBT och RFSL eftersom att de då får mer makt och inflytande än om de inte varit organiserade. Det har framgått att den yngre generationen har lättare att se sig som avvikare som tillsammans kämpar mot heteronormen. Vi tycker att det inte bara är heteronormen som det bör fokuseras på och kämpas emot utan även de patriarkala samhällsstrukturerna då det tydligt framgått i vårt arbete att dessa strukturer påverkar samhället på alla nivåer.

Gällande makten i olika kontexter så kan vi se att det återigen är de homosexuella männen som har mest makt oavsett kontext. Det har även framgått i våra intervjuer att homosexuella och bisexuella har lättare att tillskansa sig makt inom kulturens värld. Vi vill påstå att de transexuella oavsett kontext har svårt att få makt och inflytande eftersom att de avviker mest från samhällets normer och är färre därmed får de svårare att göra sin "röst hörd". Vi kan dock se att de genom HBT och RFSL stärker sin roll i samhället.

Vi tycker att detta arbete har varit mycket givande, vi har fått en mycket större förståelse för HBT gruppen och hur deras makt ser ut både inom gruppen och i samhället. Det har varit mycket intressant att se att de patriarkala normerna även styr inom HBT gruppen vilket vi inte trodde skulle ha en så stor betydelse. I ett vidare arbete skulle vi finna att det vore mycket intressant att fortsätta undersöka patriarkatet i någon form då detta tydligt påverkar alla delar i samhället.

10. REFERENSLISTA

10.1 Tryckta källor

Broady, Donald (1990): Sociologi och epistemologi – om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin Gotab, Stockholm: HLS förlag

Broady, Donald (1988): ”Kulturens fält – om Pierre Bourdieus sociologi”. s. 59-88 i *Masskommunikation och kultur* NORDICOM – Nytt/Sverige nr 1-2

Broady, Donald (1998): ”Inledning: en verktygslåda för studiet av fält”. s. 11-26 i boken *Kulturens fält* Daidalos, Göteborg

Bryman, Alan (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder* Trelleborg: Liber AB

Cuff, E. C. (1998): *Perspectives in sociology*. (fjärde uppl.) Routledge.

Evans, David (2001): ”The stigma of sexuality – concealability and course” i boken *Stigma and social exclusion in health care*. Mason, T. Routledge

Falk, G. (2001): *Stigma* Prometheus books

Franzén, Mats (2000): ”I fråga om makt. Diskurser, resurser, kontexter.” s. 82-120 i boken *Samhällsproblem* (femte uppl.) Goldberg, Ted (red.) Lund: Studentlitteratur

Giddens, Anthony (1992): *Intimitetens omvandling – sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället* Lund: Bokförlaget Nya Doxa

Goode, Erich (2005): *Deviant behavior*. Pearson

10.2 Otryckta källor

Intervjuer med:

Informant 1: Styrelsemedlem RFSL Dalarna 2008-12-02

Informant 2: Ordförande RFSL Ungdom 2008-12-17

Informant 3: Ordförande RFSL Gävleborg 2008-12-19

10.3 Internet material

<http://www.rfsl.se/?p=413> 2008-11-19

<http://www.rfsl.se/?p=410> 2008-11-19

Nielsen, Mika: Pusselbitar, muminmammor och motstånd – hur heteronormer blandas, förhandlas och förvandlas, en intervjustudie med femton föreningsaktiva i två ungdomsorganisationer (2007) hämtat från www.rfslungdom.se 2008-11-22

Nielsen, Mika, Darj, Frida och Nathorst – Böös, Hedvig *På avvikarens ansvar – en enkätstudie om ungdoms- och studentorganisationers arbete med HBT frågor* (2007) hämtat från www.rfslungdom.se 2008-11-22

11. BILAGA

11.1 Intervjumall

- Inom sexualitet finns det främst två synsätt för att förklara sexuell läggning, det ena är essentialism som utgår från att sexualitet är något inneboende biologiskt i individen, vilket är opåverkbart. Det andra är konstruktivismen som menar att sexualitet är socialt och kulturellt konstruerat. Anser du att sexualiteten är biologisk eller social?
- Vilka normer styr sexualiteten inom HBT? och hur påverkar detta individens identitetsskapande?
- Vilken grupp är mäktigast inom HBT?
- Finner du att det finns en ojämn maktrelation inom HBT som grupp eller/och gentemot samhället?
- Vilka resurser kan du se är viktiga i kampen om makt och dominans inom HBT? (Exempel på resurser kan vara kapital, kunskap, utbildning.)
- Har organiseringen inom HBT som grupp stor betydelse för möjlighet till makt? Har organisering och makt någon påverkan för identitetsskapandet hos människor med en HBT – sexualitet?
- Tycker du att HBT som grupp kan identifiera sig med varandra och därmed skapa en stark organisering? Kan det finnas en obalans i identifikationen inom gruppen beroende på sexuell läggning?
- I vilka kontexter/sammanhang kan du se att människor med en HBT- sexualitet har mer eller mindre makt gentemot varandra inom gruppen? Möjliggör makten nya öppningar och allianser eller stärker den endast den befintliga maktrelationen?
- Vad har media haft för påverkan för människor med en HBT- sexualitet att få makt inom sexualitetens fält och inom den egna gruppen?
- Vilka intressenter kan du se finns inom HBT, vilka resurser och tillgångar strider man om?
- Finns det några specifika regler och normer inom HBT som bör efterföljas? Och finns det några regler och normer som inte gäller inom sexualiteten för övrigt?

- Kan du se att det finns några specifika tillgångar inom HBT som är bra att ha? Är det i så fall någon av tillgångarna som är extra viktiga för att få makt och erkännande inom gruppen? (Exempelvis sociala, ekonomiska eller symboliska tillgångar)

Hypotes

Vi tror att den heterosexuella normen utifrån ett existerande patriarkat avgör vilka resurser som har värde inom HBT fältet, därför tror vi att den bisexuella gruppen har mer makt att konstruera fältet samt styra sexualitetens normer och förväntningar då de står närmast den heterosexuella normen.

Mothypotes

Vi tror å andra sidan att den homosexuella gruppen är starkast inom HBT fältet eftersom de historiskt har haft och har en starkare organisering och ett större antal medlemmar genom exempelvis RFSL.

Vad anser du om våra hypoteser? Förklara och utveckla gärna ditt svar!

